

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Rapportage 2020

Internationale Mensenrechtenprocedures

Rapportage 2020 | Internationale Menschenrechtenprocedures | Rapportage 2020 | Internationale Menschenrechtenprocedures | Rapportage 2020 | Int

Rapportage 2020

Internationale Mensenrechtenprocedures

Afdeling Internationaal Recht
Directie Juridische Zaken
Ministerie van Buitenlandse Zaken

Inhoud

Voorwoord	4
Raad van Europa	8
Europees Hof voor de Rechten van de Mens	9
Comité van Ministers	20
Europees Comité voor Sociale Rechten	22
Verenigde Naties	26
Mensenrechtencomité	27
Comité voor de Uitbanning van Discriminatie van Vrouwen	33
Overige ontwikkelingen	36
Raad van Europa	37
Verenigde Naties	40
Bijlagen: overzichten en statistieken	41
Bijlage I Raad van Europa	42
Bijlage II Verenigde Naties	54

Voorwoord

Het jaar 2020 is uiteraard getekend door de pandemie die COVID-19 heeft veroorzaakt. De maatregelen rondom de beperking van deze pandemie hebben een groot effect gehad op de werkzaamheden. Zo zijn er veel internationale overleggen uitgesteld en is in de tweede helft van 2020 begonnen met digitale overleggen en bijeenkomsten. De viering van de 70ste verjaardag van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, op 4 november 2020, is hierdoor niet zo feestelijk geweest als voorgenomen.

Uit de statistieken van het EHRM blijkt dat COVID-19 geen invloed heeft gehad op het aantal beslissingen en uitspraken. Voorts is ook het aantal aan de regering gecommuniceerde zaken niet noemenswaardig afgenomen (zie de bijlagen).

Het leek er lang op dat er in 2020 geen enkele keer tot een schending van één van de mensenrechtenverdragen zou worden geconcludeerd. Helaas ontvingen we in de laatste week van 2020 de zienswijze van het VN-Mensenrechtencomité dat de regering in strijd had gehandeld met het Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten omdat de verzoeker niet in aanmerking kwam om te worden opgenomen als “staatloos” in de basisregistratie personen. Hierdoor kon hij bepaalde rechten en mogelijkheden niet benutten die anders wel zouden opstaan.

151

Een gebeurtenis in 2020 die niet onopgemerkt kan blijven, is de indiening bij het EHRM van de statenklacht tegen de Russische Federatie voor haar aandeel bij het neerhalen van vlucht MH17. Dit is een belangrijke stap in het streven naar waarheidsvinding, gerechtigheid en rekenschap. Door het Koninkrijk is drie keer eerder gebruik gemaakt van deze mogelijkheid die het EVRM biedt. In klachten tegen Griekenland en Turkije is samen opgetrokken met een groep andere landen. Het is voor het eerst dat de regering zelfstandig een statenklacht indient.

Bij de totstandkoming van deze rapportage zijn, zoals ieder jaar, weer velen betrokken geweest. Naast medewerkers en stagiairs van de Afdeling Internationaal Recht van Buitenlandse Zaken en de jaarlijks bij deze afdeling gedetacheerde collega van de Raad van State, zijn dat de collega's van de ministeries die bij de inhoudelijke behandeling van de zaken het voortouw hebben genomen dan wel nauw betrokken zijn geweest, te weten collega's van Justitie en Veiligheid, Sociale Zaken en Werkgelegenheid,

Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, alsmede van de Immigratie- en Naturalisatiedienst en het Openbaar Ministerie.

We hopen u ook dit jaar met deze jaarrapportage een bruikbaar en inzichtelijk document te geven over de betrokkenheid van het Koninkrijk bij procedures op het gebied van mensenrechten en relevante algemene ontwikkelingen die raken aan deze procedures. Daarbij kan worden opgemerkt dat deze rapportage is bedoeld als een informatief instrument waarin bij de aanvang in 1996, naar aanleiding van een daartoe strekkend verzoek van de Tweede Kamer, alleen samenvattingen van uitspraken van het EHRM waren opgenomen. Gaandeweg is de informatie uitgebreid met alle andere internationale klachtprocedures op het gebied van mensenrechten die het Koninkrijk heeft aanvaard.

16 | Naar aanleiding van vragen van leden van de Eerste Kamer over de jaarrapportage van 2019, is benadrukt dat de jaarrapportage geen beleidsinstrument van het Ministerie van Buitenlandse Zaken is en dat inhoudelijke vragen over beschreven zaken en beleidsmaatregelen om uitvoering te geven aan oordelen van de desbetreffende organen, het beste gesteld kunnen worden aan de desbetreffende vakminister. De vragen waren ook aanleiding om nog eens kritisch te kijken naar de in de rapportage opgenomen informatie. Besloten is om met betrekking tot ontwikkelingen in VN-verband de informatie te beperken tot die ontwikkelingen die direct de klachtprocedures raken. Dit heeft onder meer tot gevolg dat er vanaf deze jaarrapportage geen informatie meer zal worden opgenomen over periodieke rapportages van het Koninkrijk aan de VN-comités over de naleving van de VN-mensenrechtenverdragen.

Voor commentaar, suggesties of verzoeken om informatie kunt u te allen tijde contact opnemen:

djz-mensenrechten@minbuza.nl, tel. (+31) (0)70 348 6724.

Den Haag, april 2021

Cluster mensenrechten
Afdeling Internationaal Recht
Directie Juridische Zaken

Raad van Europa

Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Uitspraken

A.S.N. e. a. en S.S.G. e. a. (68377/17 en 530/18, 25 februari 2020)

Deze uitspraak vloeit voort uit twee verzoeken van twee Afghaanse gezinnen die als Sikhs behoren tot een kwetsbare minderheidsgroep en op die basis asiel hebben aangevraagd in Nederland. Het eerste verzoek ziet op een getrouwd stel met twee minderjarige kinderen. Verzoekers hebben asiel aangevraagd in Nederland op 22 oktober 2015. Zij hebben aangevoerd dat de zus van een van de verzoekers is ontvoerd door de Taliban en dat zij dreigbrieven ontvingen met daarin het dreigement dat ook verzoekster zou worden ontvoerd wanneer zij geen losgeld zouden betalen. Ook gaven verzoekers aan dat hun kinderen veelvuldig gepest en mishandeld werden omdat zij behoren tot de Sikhs en dat zij al een jaar niet naar school konden. Verzoekers stellen vijf maanden na de ontvoering, op 16 oktober 2015, Afghanistan te hebben verlaten en kwamen op 19 oktober 2015 in Nederland aan. Het asielerzoek van verzoekers is afgewezen door de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, aangezien het verhaal van verzoekers niet geloofwaardig werd geacht. Volgens de staatssecretaris hadden verzoekers niet voldoende aannemelijk gemaakt dat zij Afghanistan pas recent hadden verlaten en dat zij vervolging vreesden in de zin van het VN-Vluchtelingenverdrag. Bovendien zou de algemene veiligheidssituatie in Kaboel geen reëel risico met zich meebrengen op een schending van artikel 3 EVRM. Tevens hadden verzoekers geen specifieke individuele omstandigheden en hebben zij niet kunnen aantonen dat in hun nabije omgeving mensenrechten zijn geschonden van personen die tot dezelfde kwetsbare minderheidsgroep behoren. De rechtbank en de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State hebben het beroep tegen de beslissing van de staatssecretaris afgewezen. Ook de tweede asielaanvraag werd vervolgens afgewezen. Het door verzoekers ingediende beroep en hoger beroep werd eveneens ongegrond verklaard.

Het tweede verzoek draait om een gezin bestaande uit een getrouwd stel, twee minderjarige kinderen en hun grootmoeder. Verzoekers hebben op 6 juni 2014 asiel aangevraagd in Nederland, nadat het gezin in hun huis in Kaboel was overvallen, beroofd en daarbij een poging werd gedaan de moeder van het gezin te ontvoeren. De grootvader van het gezin kwam

hierbij om het leven. Verzoekers hebben aangevoerd dat zij voorafgaand aan de overval constant werden geïntimideerd omdat zij behoren tot de Sikhs en de kinderen om deze reden al een tijd niet meer naar school gingen. De asielaanvraag werd afgewezen door de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, nu het niet aannemelijk werd geacht dat het gezin Afghanistan pas recentelijk was ontvlucht. Bovendien werden de verklaringen over de door verzoekers aangevoerde incidenten niet geloofwaardig geacht wegens inconsistenties en was niet aannemelijk gemaakt dat verzoekers een reëel risico op een schending van artikel 3 EVRM te vrezen hadden. De rechtbank en de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State wezen beroepen tegen de beslissing van de staatssecretaris af. Ook de tweede asielaanvraag werd vervolgens afgewezen. Het door verzoekers ingediende beroep en hoger beroep werd eveneens ongegrond verklaard.

De verzoekers stellen dat sprake is van een schending van artikel 3 EVRM bij terugkeer naar Afghanistan. Het EHRM oordeelt dat in ieder geval de veiligheidssituatie in Kaboel niet zodanig is dat elke terugkeer een schending oplevert van artikel 3 EVRM. Tevens oordeelt het EHRM dat de situatie van Sikhs aanleiding geeft tot ernstige zorgen. De situatie is echter niet zodanig dat elke Sikh te vrezen heeft voor een met artikel 3 EVRM strijdige behandeling. Het EHRM oordeelt dat het feit dat in het verleden mishandeling heeft plaatsgevonden een sterke indicatie geeft van een toekomstig, reëel risico op een schending van artikel 3 EVRM. Echter, de staatssecretaris heeft geoordeeld dat de verklaringen van de verzoekers niet geloofwaardig zijn. Het EHRM geeft aan dat het niet zijn taak is om zijn eigen beoordeling van de feiten in de plaats te stellen van die van de nationale rechter en ziet daarom geen reden om af te wijken van de conclusies van de nationale autoriteiten en de nationale rechter over het gebrek aan geloofwaardigheid van de verklaringen van de verzoekers.

Het EHRM oordeelt daarnaast dat verzoekers er niet in zijn geslaagd voldoende aannemelijk te maken dat zij bij terugkeer naar Afghanistan zouden worden blootgesteld aan een reëel risico op schending van artikel 3 EVRM. Het EHRM heeft eerder vastgesteld dat de situatie van Sikhs in Afghanistan niet zodanig is dat leden van de groep systematisch worden blootgesteld aan een praktijk van mishandeling. Ook hebben verzoekers niet kunnen aantonen dat in hun nabije omgeving mensenrechten zijn geschonden van personen die tot dezelfde kwetsbare minderheidsgroep behoren.

Het EHRM stelt verder vast dat de verzoekers in goede gezondheid zijn en dat zij niet de enige Sikhs in Kaboel zijn, daarnaast is er nog steeds een Sikh-school open. In zijn uitspraak van 25 februari 2020 oordeelt het EHRM dan ook dat er geen schending zal plaatsvinden van artikel 3 EVRM indien verzoekers zouden worden uitgezet naar Afghanistan. De voorlopige voorziening onder Regel 39 is geldig totdat deze uitspraak onherroepelijk is geworden of tot nader order. Op 20 april 2020 hebben verzoekers gevraagd om de zaak door te verwijzen naar de Grote Kamer. Dit verzoek is op 7 september 2020 afgewezen. Om die reden is de uitspraak van 25 februari 2020 onherroepelijk geworden op 7 september 2020.

S.A. (49773/15, 2 juni 2020)

Op 14 mei 2010 arriveerde verzoeker in Nederland met een authentiek Tsjadisch paspoort. Op 26 mei 2010 werd een eerste aanvraag ingediend tot het verlenen van een verblijfsvergunning asiel voor bepaalde tijd. Uit een taalanalyse bleek dat verzoeker afkomstig is uit Soedan en zijn spraak kenmerken heeft van het Arabisch zoals gesproken in (de regio van) Khartoum en niet zoals in Darfur. De aanvraag werd afgewezen en het vervolgens ingestelde beroep en hoger beroep werden ongegrond verklaard. Reden hiervoor was dat de identiteit en Soedanese nationaliteit van verzoeker ongeloofwaardig werden geacht, omdat hij met een authentiek Tsjadisch paspoort in Nederland was aangekomen. Verzoeker beweerde echter dat het een vals paspoort was verkregen van een corrupt persoon. Hij verklaarde de Soedanese nationaliteit te bezitten, afkomstig te zijn uit (zuid-)Darfur en te vrezen voor een behandeling in strijd met artikel 3 EVRM omdat hij behoort tot de niet-Arabische etnische groep Tunjur. Bovendien was er volgens verzoeker een risico op gedwongen rekrutering en vormde de algemene humanitaire situatie in Soedan een risico.

Op 24 oktober 2014 werd een tweede asielaanvraag ingediend. Verzoeker overlegde een domicilieverklaring en een herkomstverklaring van de Soedanese autoriteiten. Deze verklaringen veranderden niets aan de conclusie in de eerste asielprocedure omdat deze documenten niet de identiteit of nationaliteit van verzoeker konden bewijzen. Bij besluit van 9 november 2014 werd ook de tweede asielaanvraag van verzoeker afgewezen. Op 9 oktober 2015 werd verzoeker geïnformeerd over het besluit dat hij op 10 oktober 2015 zou worden uitgezet naar Soedan. Hiertegen diende verzoeker bezwaar in en vroeg het EHRM om een tijdelijke maatregel op te leggen onder Regel 39 ter voorkoming van uitzetting naar Soedan.

Het EHRM legde een tijdelijke maatregel op aan de regering inhoudende een verbod tot uitzetting van verzoeker tot nader order. Verzoeker stelde dat er een toets op grond van artikel 3 EVRM gedaan had moeten worden voor zijn uitzetting naar Soedan.

Op 15 januari 2016 diende verzoeker een derde asielaanvraag in die eveneens werd afgewezen. In deze derde asielprocedure heeft de regering na onderzoek geconcludeerd dat artikel 3 EVRM niet zou worden geschonden als verzoeker wordt uitgezet naar Soedan. Beweerde herkomst en verblijf in Darfur werden niet geloofwaardig geacht omdat verzoeker vage en summiere verklaringen had afgelegd over zijn beweerde herkomstgebied. Ook het resultaat van de eerdere taalanalyse sprak afkomst en verblijf in Darfur tegen. Verzoeker ging hiertegen niet in beroep.

Vervolgens is verzoeker naar Frankrijk gegaan waar hij een asielaanvraag heeft ingediend. Op verzoek van Frankrijk heeft de regering de verantwoordelijkheid voor deze asielaanvraag op zich genomen en is verzoeker teruggekeerd naar Nederland. De IND besloot daarop de laatst genomen afwijzingsbeslissing in te trekken en opnieuw te beslissen op de derde asielaanvraag. Na een aanvullend onderzoek werd geconcludeerd dat verzoeker afkomstig is uit Khartoum en niet aannemelijk is dat hij daar een risico zou lopen.

Op 2 juni 2020 deed het EHRM de uitspraak dat verzoeker onvoldoende heeft aangetoond dat er voldoende reden was om aan te nemen dat er een risico was op schending van artikel 3 EVRM als verzoeker zou terugkeren naar Soedan. Daarbij werd bepaald dat de tijdelijke maatregel van kracht blijft totdat de uitspraak onherroepelijk is geworden. Het EHRM geeft aan dat het niet zijn taak is om zijn eigen beoordeling van de feiten in de plaats te stellen van die van de nationale rechter en ziet daarom geen reden om af te wijken van de conclusies van de nationale autoriteiten over het gebrek aan geloofwaardigheid van de verklaringen van de verzoeker, met name waar het de geografische aspecten daarvan betreft. Verder oordeelt het EHRM dat, hoewel niet ideaal, de situatie in Soedan niet dermate erg is dat elke terugkeer naar het land van een persoon van niet-Arabische etnische afkomst een schending van artikel 3 EVRM oplevert. Ook heeft het EHRM geen concrete indicaties aangetroffen dat de Soedanese autoriteiten een negatieve interesse tonen in verzoeker.

Op 4 september 2020 werd medegedeeld dat er geen verzoek was gedaan om de zaak door te verwijzen naar de Grote Kamer en dat de uitspraak daarom op 2 september 2020 onherroepelijk was geworden.

K.A. (3138/16, 2 juni 2020)

Verzoeker is geboren in Nederland en in bezit van de Marokkaanse nationaliteit. Hij heeft zijn hele leven in Nederland gewoond en is slechts één keer in Marokko geweest. Vanaf zijn geboorte tot 2013 heeft hij een hernieuwbare tijdelijke verblijfsvergunning gekregen om zijn recht op familieleven met zijn ouders te kunnen realiseren. In 2005 werd de verblijfsvergunning van verzoeker enkele weken te laat vernieuwd, waardoor verzoeker minder dan een maand niet legaal in Nederland verbleef. In 2009 was verzoeker betrokken bij een auto-ongeluk in Spanje, waarbij zijn zus en oom om het leven kwamen. Verzoeker beweert niet meer dezelfde te zijn geweest na dit ongeluk en lijdt als gevolg van de traumatische ervaring aan PTSS. Verzoeker was voor het ongeluk al meerdere keren veroordeeld voor kleine vergrijpen, maar na het ongeluk raakte hij dieper verwickeld in de criminaliteit. Op basis van de vele strafrechtelijke veroordelingen van verzoeker trok de IND op 22 oktober 2013 de verblijfsvergunning van verzoeker in en legde hem een inreisverbod van tien jaar op. Deze beslissing was gebaseerd op de aard en de ernst van de door hem gepleegde misdrijven en met name de gewapende overval en de omstandigheid dat aan hem 42 maanden gevangenisstraf is opgelegd. Verzoeker beweerde zijn hele leven in Nederland te hebben gewoond op basis van een verblijfsvergunning, met de exceptie van één maand in 2005. Om die reden stelde verzoeker dat de IND ten onrechte ervan was uitgegaan dat zijn verblijf kon worden beëindigd op grond van de Veelplegersregeling. De regering stelde echter dat de lengte van zijn legale verblijf geen aanleiding gaf om af te zien van de intrekking van de verleende verblijfsvergunning. Verzoeker diende bezwaar in tegen het besluit van de IND op 31 oktober 2013. De IND verklaarde het bezwaar op 3 juni 2014 ongegrond. Op 10 juni 2014 heeft verzoeker beroep ingediend tegen het besluit op bezwaar. Bij uitspraak van 28 oktober 2014 heeft de rechtbank dit verzoek ongegrond verklaard en geoordeeld dat de inmenging in het privé- en familieleven van verzoeker gerechtvaardigd is en dat er geen sprake is van een schending van artikel 8 EVRM. De sociale en culturele banden met Nederland waren onvoldoende onderbouwd. Verzoeker heeft niet aannemelijk gemaakt dat tussen hem en zijn ouders en broers/zussen sprake is van ‘more than normal emotional ties’. Hij heeft verder niet aannemelijk gemaakt dat hij als volwassene, die opgegroeid is met zowel de Nederlandse als Marokkaanse cultuur, zich niet staande kan houden in Marokko. Het hoger beroep tegen deze uitspraak werd op 10 juli 2015 door de Afdeling

bestuursrechtspraak van de Raad van State afgewezen.

In januari 2016 maakte verzoeker een zaak aanhangig bij het EHRM.

Verzoeker is van mening dat de uitzetting en het inreisverbod zijn recht op familie- en gezinsleven onder artikel 8 EVRM schenden. Hij wijst nogmaals op de fout met de verlenging van zijn verblijfsvergunning die is gemaakt in 2005 en beargumenteert dat er nooit sprake kon zijn geweest van uitzetting en een inreisverbod indien die fout niet was gemaakt. Verzoeker beweert ook afhankelijk te zijn van zijn familie omdat hij geen eigen inkomen heeft. Dit is in de ogen van verzoeker voldoende om meer dan normale emotionele banden aan te nemen. Ook al erkent verzoeker zijn strafrechtelijke veroordelingen, hij vindt de uitzetting en inreisverbod onredelijk bovenop de andere straffen die hij heeft gekregen.

De regering is van mening dat de uitzetting en het inreisverbod geen schending van artikel 8 EVRM opleveren. Volgens de regering is er geen sprake van beschermenswaardig familieleven tussen verzoeker – die op het moment dat de maatregelen werden getroffen reeds meerderjarig was - en zijn ouders nu niet aannemelijk is geworden dat er sprake is van een meer dan gebruikelijke afhankelijkheidsrelatie tussen hen. Hoewel de regering de situatie van de verzoeker begrijpt en erkent dat een traumatische gebeurtenis uit het verleden en beperkte intellectuele capaciteiten invloed hebben op zijn persoonlijk leven, is zij van mening dat deze factoren geen verklaring en excuus zijn voor het zeer ernstige en herhaald criminele gedrag van de verzoeker. Aangenomen mag worden dat hij in Marokko, eventueel met ondersteuning van zijn familieleden in Nederland en Marokko, een leven kan opbouwen.

Het EHRM benadrukt dat er sterke redenen moeten zijn om de uitzetting van gesettelde migranten te rechtvaardigen. Erkend wordt dat de maatregelen een ernstig effect zullen hebben op de familie- en privéleven van verzoeker, gezien de duur van zijn verblijf in Nederland en zijn beperkte banden met Marokko. Maar gelet op het herhaalde en ernstige karakter van zijn criminele gedrag, acht het EHRM de maatregelen niet onevenredig gelet op het doel daarvan. Het EHRM heeft in de uitspraak van 2 juni 2020 daarom geoordeeld dat de uitzetting en het inreisverbod geen schending van artikel 8 EVRM opleveren. Deze uitspraak is op 2 september 2020 onherroepelijk geworden, nu de zaak niet is doorverwezen naar de Grote Kamer.

H.P. (25402/14, 28 juli 2020)

Verzoeker is geboren in Indonesië. Na het overlijden van zijn Indonesische moeder is hij, samen met zijn gestelde Nederlandse vader, op vierjarige leeftijd op een toeristenvisum met een Indonesisch paspoort naar Nederland gereisd. In Nederland is hij opgevoed door zijn gestelde Nederlandse oom en tante, die hij als zijn pleegouders beschouwd. Zijn gestelde vader overleed in 1999. Verzoeker stelde dat hij er pas in 2004 achter kwam dat hij geen rechtmatig verblijf in Nederland had. Verzoeker was daarvoor in de veronderstelling dat hij in het bezit was van de Nederlandse nationaliteit.

In 2006 diende verzoeker een verzoek tot verruimde gezinshereniging in. Dit verzoek werd in 2007 afgewezen; verzoeker kon zijn gestelde Nederlandse nationaliteit niet aantonen en werd beschouwd als een gevaar voor de openbare orde als gevolg van zijn veroordeling voor misdrijven tegen de zeden (artikel 246 Sr) in 2006. In de afwijzing werd benadrukt dat het verblijf van verzoeker nimmer rechtmatig was geweest en dat het gewicht toegekend aan zijn strafrechtelijke veroordeling zwaarder woog dan zijn binding met Nederland en de moeilijkheden waar hij tegen aan zou lopen bij terugkeer naar Indonesië. Verzoeker ging in bezwaar en dit werd in 2008 wederom afgewezen op basis van dezelfde gronden, tevens was van belang dat hij in 2008 opnieuw veroordeeld was voor misdrijven tegen de zeden. Verzoeker stelde tegen de beslissing beroep in, waarbij hij stelde dat zijn binding met Nederland te weinig werd meegenomen en dat zijn belangen niet voldoende waren meegewogen. De beslissing werd uiteindelijk in 2013 door de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State in stand gehouden. Die oordeelde dat in de eerdere afwijzing zwaar gewicht mocht worden gegeven aan de ernst van de misdrijven, het feit dat verzoeker een recidivist was en dat hij volwassen was ten tijde van het plegen van de misdrijven.

Verzoeker stelt bij het EHRM dat de regering zijn recht op familieleven (artikel 8 EVRM) heeft geschonden doordat de autoriteiten te veel belang hebben gehecht aan zijn veroordelingen en te weinig aan zijn binding met Nederland. Verzoeker tekende in 2016 een verklaring van de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM), waarin hij verklaarde dat hij alle pogingen betreffende het verkrijgen van een verblijfsvergunning in Nederland zal staken in ruil voor financiële hulp. Verzoeker verliet Nederland vrijwillig in 2016. In zijn uitspraak van 28 juli 2020 oordeelt het EHRM dat de binding van verzoeker met Nederland zwaar zou moeten worden meegenomen en

dat, als verzoeker (ook als volwassene) niet meermaals veroordeeld was voor misdrijven, zijn recht op familieleven zwaar zou moeten meewegen. Echter, gezien het feit dat verzoeker een recidivist was tijdens meerderjarigheid en gezien de zwaarte van de misdrijven – ook ten tijde van de aanvraag van een verblijfsvergunning - oordeelt het EHRM dat de regering alle belangen voldoende heeft afgewogen en niet buiten haar beoordelingsmarge is getreden. Daarom is er geen schending van artikel 8 EVRM geconstateerd. Op 27 oktober 2020 heeft verzoeker gevraagd om de zaak door te verwijzen naar de Grote Kamer. Dit verzoek is op 14 december 2020 afgewezen. Om die reden is de uitspraak van 28 juli 2020 onherroepelijk geworden op 14 december 2020.

Beslissingen

Z.H. (45582/18, 30 januari 2020)

Verzoekster is een Afghaanse staatsburger uit Kaboel, geboren in 1987. Na alle nationale rechtsmiddelen ten aanzien van haar afgewezen asielaanvraag te hebben uitgeput, heeft verzoekster in september 2018 een klacht ingediend bij het EHRM. Zij stelt dat haar uitzetting naar Afghanistan een schending zou opleveren van artikel 3 EVRM. Ten tijde van de procedure bij het EHRM heeft verzoekster opnieuw een asielaanvraag ingediend, waaraan zij nieuwe omstandigheden heeft ten grondslag gelegd. De IND heeft deze aanvraag ingewilligd. Het EHRM besluit de zaak van de rol te schrappen omdat de kwestie is opgelost als bedoeld in artikel 37, eerste lid, onder b, van het EVRM.

Z.N. (71676/14, 28 mei 2020)

Op 25 januari 2011 heeft verzoeker een asielaanvraag ingediend, die vervolgens is afgewezen. Na alle rechtsmiddelen te hebben uitgeput, heeft verzoeker op 31 oktober 2014 een klacht ingediend bij het EHRM.

Op 4 maart 2020 heeft het EHRM kenbaar gemaakt dat verzoeker niet heeft voldaan aan het verzoek van het EHRM om informatie te verschaffen over zijn huidige verblijfplaats en situatie. Om die reden heeft het EHRM de zaak geschorst. Daaropvolgend besluit het EHRM de zaak van de rol te schrappen, omdat op grond van artikel 37, eerste lid, onder a, van het EVRM ervan kon worden uitgegaan dat verzoeker zijn klacht niet wilde handhaven.

R.B. en N.R. (45067/18, 3 september 2020)

De zaak betreft een incident, voorgevallen in september 2016, waarbij de 23-jarige zoon van verzoekers, die leed aan autisme en schizofrenie, is neergeschoten door de politie. De politie was om assistentie verzocht door hulpverlening die de zoon wilde bezoeken in het kader van een mogelijk gedwongen opname. Toen de politieagenten, die het appartement van de zoon waren binnengetrokken, probeerden de zoon te fouilleren, zou de zoon een mes hebben getrokken en grepen de politieagenten naar hun vuurwapen. Twee politieagenten schoten op de zoon, die een dag later in het ziekenhuis aan zijn verwondingen overleed.

Naar aanleiding van het incident heeft de Rijksrecherche onderzoek gedaan. Het Openbaar Ministerie sepondeerde de zaak op 21 februari 2017 omdat de betrokken politiemedewerkers hadden gehandeld uit noodweer. Verzoekers hebben daaropvolgend een beklagprocedure op grond van artikel 12 van het Wetboek van Strafvordering geïnitieerd. Verzoekers beweerden dat het onderzoek van de Rijksrecherche noch effectief noch objectief zou zijn geweest. Ook stelden zij dat – vanwege de gebleken afwezigheid van gevaar – de voortdurende aanwezigheid van de politieagenten en de veiligheidsfouillering onnodig was dan wel onvoldoende zorgvuldig zou hebben plaatsgevonden waardoor de situatie onnodig was geëscaleerd. Verzoekers stelden dat het onderzoek van de Rijksrecherche te eenzijdig was en dat hun zoon werd afgebeeld als een gevaarlijke jongen. De klacht is op 4 april 2018 afgewezen door het gerechtshof Amsterdam. Het gerechtshof oordeelde dat het gebruik van geweld weliswaar niet in overeenstemming was met de desbetreffende officiële instructie, maar dat het aannemelijk was dat de politieagenten hun vuurwapens hadden gebruikt voor legitieme (zelf-) verdediging.

Verzoekers hebben vervolgens een klacht ingediend bij het EHRM waarin zij stellen dat het toegepaste geweld niet absoluut noodzakelijk was en dat het strafrechtelijk onderzoek is tekortgeschoten (artikel 2 EVRM). Ook menen verzoekers dat het niet strafrechtelijk vervolgen van de schutters voor doodslag tot schending van artikel 2 EVRM al dan niet in samenhang met artikel 13 EVRM heeft geleid omdat er geen onafhankelijke vaststelling van de feiten noch een onafhankelijk oordeel over de strafwaardigheid van het gewelddadige handelen met de dood tot gevolg zou hebben plaats gevonden. Op 15 juli 2020 heeft de regering aan het EHRM laten weten dat een schikking is getroffen. Naar aanleiding hiervan hebben verzoekers de klacht bij het EHRM ingetrokken en heeft het EHRM de zaak van de rol geschrapt.

F.O. e.a. (48125/19, 15 oktober 2020)

Verzoekers zijn een man, een vrouw en hun minderjarige kind met de Nigeriaanse nationaliteit. Zij klaagden dat hun overdracht aan Italië op grond van de Dublinverordening in strijd is met artikel 3 EVRM, omdat er geen garanties van de Italiaanse autoriteiten zijn dat zij worden opgevangen op een locatie die geschikt is voor een gezin met een baby.

Omdat de overdrachtstermijn voor de vrouw en het kind is verstreken, heeft de regering besloten de asielaanvragen van alle drie de verzoekers te behandelen in de Nederlandse asielprocedure. Om die reden heeft de regering het EHRM verzocht om de zaak van de rol te schrappen. Verzoekers hebben daarop het EHRM geïnformeerd dat zij hun klacht niet langer willen handhaven. Het EHRM besluit op 15 oktober 2020 de zaak van de rol te schrappen omdat de kwestie is opgelost als bedoeld in artikel 37, eerste lid, onder b, van het EVRM.

B.Y.C. en L.M.C. (7338/16, 5 november 2020)

| 18 |

Verzoekers zijn een moeder en haar minderjarige dochter. Zij hebben de Guineese nationaliteit. Zij klaagden dat zij een reëel risico lopen op schending van artikel 3 van het EVRM als zij moeten terugkeren naar Guinea, omdat er een reëel risico is dat de dochter wordt onderworpen aan genitale verminking en de moeder opnieuw wordt besneden. Nadat aan verzoekers een verblijfsvergunning op grond van artikel 8 van het EVRM is verleend, heeft de regering het EHRM verzocht om de zaak van de rol te schrappen. Verzoekers hebben het EHRM daarop geïnformeerd dat zij hun klacht willen intrekken. Het EHRM besluit op 5 november 2020 de zaak van de rol te schrappen omdat de kwestie is opgelost als bedoeld in artikel 37, eerste lid, onder b, van het EVRM.

Beslissingen tegen derde landen

M.N. e. a. tegen België (3599/18, 5 mei 2020)

Verzoekers vormen een Syrische familie van vier personen afkomstig uit Aleppo, Syrië. In 2016 vroegen verzoekers een visum kort verblijf op basis van humanitaire gronden voor België aan op het Belgische consulaat in Beiroet; zij waren van plan om eenmaal in België asiel aan te vragen. De visumaanvragen werden afgewezen, waarop verzoekers een visum lang verblijf aanvroegen. Deze aanvragen werden eveneens afgewezen. Vervolgens dienden verzoekers een urgent verzoek om uitstel in bij de

Belgische Raad voor Vreemdelingenbetwistingen. De Raad oordeelde dat de uitvoering van de afwijzing van de visa aangehouden diende te worden en verzocht de Belgische Staat om binnen 48 uur opnieuw naar de aanvragen te kijken. Deze aanvragen werden wederom afgewezen op basis van dezelfde argumentatie. De Raad oordeelde dat de Belgische autoriteiten niet hadden voldaan aan hun plicht te motiveren of de familie, op grond van artikel 3 EVRM, een ernstig risico liep gelet op de alarmerende veiligheidssituatie in Aleppo en dat de Staat de beslissing diende herzien. Het verzoek werd opnieuw geweigerd en verdere verzoeken om rechtelijke toetsing werden afgewezen. De Belgische Staat weigerde het oordeel van de Raad op te volgen, waarop verzoekers de zaak aanbrachten voor de Belgische rechtbank van eerste aanleg. De rechtbank oordeelde dat de Belgische autoriteiten het oordeel van de Raad diende op te volgen, waarna de Belgische Staat in hoger beroep ging. Nadat alle nationale rechtsmiddelen waren uitgeput, hebben verzoekers, op basis van artikel 3, 13 en 6 EVRM, een klacht tegen België ingediend bij het EHRM. Waar de uitspraak van het EHRM alleen juridisch bindend is voor België, ging het hier naar verwachting om een richtinggevende uitspraak. Vanwege het evidente belang van de uitkomst in het onderhavige geschil voor het Europees asielbeleid besloot onder meer het Koninkrijk te interveniëren.

In zijn oordeel stelt het EHRM de klacht niet inhoudelijk te kunnen behandelen omdat verzoekers niet onder de rechtsmacht van België vallen zoals vereist onder artikel 1 van het EVRM. De omstandigheid dat verzoekers visumaanvragen hadden ingediend waarop de Belgische autoriteiten hadden beslist was onvoldoende om de verzoekers onder de rechtsmacht van België te brengen. Het EHRM stelt dat de verzoekers zich niet bevonden op het Belgische grondgebied, of op een gebied waar België effectieve controle (specifiek op het Syrische of Libanese territorium) uitoefende. Daarnaast hadden verzoekers geen reeds bestaande link of familie-/privéleven met België. Ook hebben de medewerkers van de ambassade nimmer de facto controle over de verzoekers uitgeoefend. Het EHRM verklaart de klacht niet-ontvankelijk aangezien alle vermeende schendingen buiten het toepassingsbereik van het EVRM vallen.

Comité van Ministers¹

F.C. (29593/17, 9 oktober 2018)

Het EHRM oordeelde dat de omstandigheden van detentie van verzoeker in strijd waren met artikel 3 EVRM, omdat verzoeker langer dan acht maanden heeft vastgezet in de detentiefaciliteit. Hierbij was van belang dat het Europees Comité voor de Preventie van Foltering en Onmenselijke of Vernederende Behandeling of Bestrafing (CPT) over deze detentiefaciliteit heeft bevonden dat sprake is van slechte omstandigheden en dat personen daar niet langer dan tien dagen mogen worden vastgehouden. De door het EHRM opgelegde schadevergoeding alsmede de vergoeding voor gemaakte kosten werden binnen de gestelde termijn aan verzoeker betaald.

In april 2019 is het eerste actieplan ingediend bij het Comité van Ministers waarin is aangegeven welke maatregelen zijn getroffen om uitvoering te geven aan de uitspraak van het EHRM. Op 17 december 2020 is een geactualiseerde versie ingediend. In dit meest recente actieplan is verder aangegeven welke algemene maatregelen er door Sint-Maarten zijn getroffen. Ten eerste zijn de voorzieningen in de detentiefaciliteit van het Philipsburg Police Station waar verzoeker werd vastgehouden, door grotere ramen verder verbeterd op de punten ventilatie en het doorlaten van natuurlijk licht. Wat betreft de detentieduur in de cellen bij het politiebureau wordt melding gemaakt van het beleid van het Openbaar Ministerie ter voorkoming van detentie van langer dan tien dagen, maar ook van de dilemma's waar het Openbaar Ministerie voor staat en die zijn vervat in het 'Beoordelingskader detentiecapaciteit januari 2020'. Dit document verschaft inzicht in het gevolgde beleid.

Voorts wordt in dit actieplan van december 2020 melding gemaakt van de samenwerking in Koninkrijksverband ter verbetering van het algehele detentiewezen, met inbegrip van de bouw van een nieuw multifunctioneel detentiecentrum, waarvoor 30 miljoen euro beschikbaar is. Hierover zijn gesprekken gaande met United Nations Office for Project Services (UNOPS) die een projectvoorstel heeft gedaan. Dit voorstel bevat de volgende componenten:

---

¹ Door de regering in het rapportagejaar genomen maatregelen tot tenuitvoerlegging van EHRM-uitspraken, waarop het Comité van Ministers toezicht uitoefent op grond van artikel 46 lid 2 EVRM. In Bijlage I is een overzicht opgenomen van alle zaken die onder toezicht staan en van zaken waarvan het toezicht in het rapportagejaar is afgesloten.

- (i) overgangsfaciliteiten voor de dringende opvang van alle gedetineerden;
- (ii) detentie-infrastructuur voor de lange termijn;
- (iii) verbeterde capaciteit voor de exploitatie en het beheer van penitentiaire inrichtingen.

Het project is verdeeld in twee fasen, waarvan de eerste naar verwachting 13 maanden in beslag zal nemen en de tweede 48 maanden. De eerste fase voorziet in voorlopige maatregelen, waaronder de oprichting van een snel inzetbare gevangenis in overeenstemming met internationale standaarden. De regering van Sint-Maarten heeft UNOPS gevraagd te bezien of in deze fase ook gebruik kan worden gemaakt van de containercellen die in 2019 van Bonaire naar Sint-Maarten zijn overgebracht, maar waarvan de ingebruikname grotere infrastructurele aanpassingen vergde dan in eerste instantie voorzien was.

Na het indienen van dit geactualiseerd actieplan op 17 december 2020 wordt een reactie van het Comité van Ministers afgewacht.

Europees Comité voor Sociale Rechten

Beslissing

University Women of Europe (UWE) (No. 134/2016, 6 december 2019, gecommuniceerd op 28 februari 2020)

UWE stelt, dat gelet op de loonkloof tussen mannen en vrouwen en de ondervetegenwoordiging van vrouwen in besluitvormingsposities in particuliere bedrijven in Nederland, er in strijd is gehandeld met de artikelen 1, 4§3, 20 en artikel E van het Europees Sociaal Handvest. Het Europees Comité voor Sociale Rechten (ECSR) concludeert dat wat betreft de erkenning en handhaving van het recht op gelijke beloning voor gelijk werk of werk van gelijke waarde, er geen sprake is van schending van de artikelen 4§3 en 20.c omdat in Nederland zowel het beginsel van gelijke kansen als het verbod op discriminatie zijn opgenomen in nationale wetgeving. Deze wetgeving bevat bepalingen die discriminatie op grond van geslacht verbieden en bevat tevens specifieke bepalingen die discriminatie op het gebied van werkgelegenheid verbieden, onder meer wat betreft beloning en ontslag. Daarom is het ECSR van mening dat er is voldaan aan de verplichting om het recht op gelijk loon voor gelijkwaardig werk te erkennen.

Het ECSR oordeelt voorts dat er geen schending kan worden vastgesteld van de artikelen 4§3 en 20.c wat betreft het recht op een daadwerkelijk rechtsmiddel. De toegang tot de rechtbank is in Nederland over het algemeen gewaarborgd en zijn er daadwerkelijke rechtsmiddelen beschikbaar. Voorts constateert het ECSR dat er geen sprake is van schending van de artikelen 4§3 en 20.c wat betreft mensenrechteninstututen. Het College voor de Rechten van de Mens functioneert, naar zijn oordeel, naar behoren. Het College heeft een breed mandaat en beschikt over de middelen om dit uit te voeren. Er is daarmee voldaan aan de verplichting om een orgaan op te richten dat het recht op gelijke beloning waarborgt.

Tevens oordeelt het ECSR dat er geen schending kan worden vastgesteld van artikel 20.d wat betreft maatregelen om een evenwichtige vertegenwoordiging van vrouwen in de besluitvorming binnen particuliere ondernemingen te waarborgen. De situatie van ondervetegenwoordiging is namelijk aanzienlijk verbeterd.

Wat betreft loontransparantie, oordeelt het ECSR dat de artikelen 4§3 en

20.c zijn geschonden, aangezien werknemers in de meeste gevallen geen volledige toegang hebben tot relevante gegevens over beloning van werknemers en omdat er in het Nederlandse recht geen parameters zijn verankerd ten behoeve van het vaststellen van de gelijke beloning voor verrichte werkzaamheden.

Ten slotte is het ECSR van oordeel dat er sprake is van een schending van artikel 20.c op grond van het feit dat er onvoldoende meetbare vooruitgang is geboekt ten aanzien van het bevorderen van gelijke kansen voor vrouwen en mannen met betrekking tot gelijke beloning. Het ECSR merkt op dat de loonkloof tussen mannen en vrouwen zowel hardnekkig als groot is. De door de regering genomen maatregelen hebben niet tot een belangrijke, meetbare vooruitgang geleid.

Opvolging

Vooruitlopend op de behandeling van het bovengenoemde rapport van het ECSR in het Comité van Ministers², heeft de regering het Comité van Ministers op 18 november 2020 geïnformeerd over genomen en te nemen maatregelen.

| 23 |

Ten aanzien van het geconstateerde gebrek in transparantie van lonen, geeft de regering aan dat het vergroten van transparantie kan bijdragen aan het verder terugdringen van beloningsverschillen. In dat kader heeft het kabinet in de brief aan het parlement over kabinetsaanpak van discriminatie van 15 juni 2020 aangegeven dat het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid mogelijke maatregelen verkent ter bevordering van beloningstransparantie. Op 5 oktober 2020 is het (aangepaste) initiatiefvoorstel Wet gelijke beloning van vrouwen en mannen door een aantal oppositiepartijen verstuurd naar de Tweede Kamer. Daarin is onder meer een informatieverplichting over de omvang van verschillen in beloning opgenomen. Ook moeten ondernemingen waar in de regel tenminste 250 personen werkzaam zijn een certificaat verkrijgen waaruit blijkt dat zij vrouwen en mannen gelijk belonen.

Ten aanzien van het geconstateerde gebrek aan een belangrijke en waarneembare vooruitgang in de uitbanning van beloningsverschillen tussen

---

² Op grond van artikel 9 van het Aanvullend Protocol bij het Europees Sociaal Handvest betreffende een systeem voor collectieve klachten neemt het Comité van Ministers een resolutie of een aanbeveling aan naar aanleiding van rapporten van het ECSR.

mannen en vrouwen, erkent de regering dat hoewel uit de onderzoeken van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) blijkt dat het beloningsverschillen tussen mannen en vrouwen sinds 2008 steeds kleiner wordt, deze daling langzaam gaat. De regering wijst erop dat de gecorrigeerde beloningsverschillen tussen mannen en vrouwen blijkens een onderzoek door het CBS, uitgevoerd in 2018 op basis van cijfers uit 2016, bij de overheid 5 procent en in het bedrijfsleven 7 procent bedroegen. Het dichten van de loonkloof maakt onderdeel uit van het Actieplan Arbeidsmarktdiscriminatie 2018-2021 en er zijn en worden in dat kader verschillende maatregelen genomen. Zo heeft de Stichting van de Arbeid (het landelijk overlegorgaan van de centrale organisaties van werkgevers en van werknemers) op 21 september 2020 haar digitale handreiking Gelijke beloning voor mannen en vrouwen gepubliceerd, waarin handvatten en achtergrondinformatie zijn opgenomen ter bevordering van gelijke beloning, gericht op diverse doelgroepen in het bedrijfsleven.³ Ook de NVP⁴-Sollicitatiecode draagt bij aan het dichten van de loonkloof en is gericht op het voorkomen van (vaak onbedoelde) arbeidsmarktdiscriminatie en het verkleinen van beloningsverschillen.⁵ Het doel van deze Sollicitatiecode is een norm te bieden voor een transparante en eerlijke werving- en selectieprocedure. Verder heeft de overheid tot eind 2019 een campagne van WOMEN Inc. gesubsidieerd om vrouwen en werkgevers bewust te maken van de loonkloof. Hieronder vielen onder meer de campagne #15procent minder en de Gelijk Loon Check waarmee werkgevers op een eenvoudige manier kunnen meten of er een loonkloof is binnen hun organisatie. Ook door de rijksoverheid is in de campagne ‘Verderkijkers’ aandacht gevraagd voor het onderwerp. Deze campagne benadrukte de kracht van een diverse werkvloer en de kansen die verderkijken biedt wanneer talent schaars is.⁶

| 24 |

³ <https://www.stvda.nl/nl/thema/arbeid-zorg/gelijke-beloning>

⁴ NVP staat voor het Netwerk voor HR-professionals.

⁵ De huidige NVP-Sollicitatiecode is door de Sollicitatiecodecommissie, in samenwerking en overleg met de Stichting van de Arbeid, geactualiseerd en in overeenstemming gebracht met de HR-praktijk van werving en selectie van 2020; <https://www.nvp-hrnetwerk.nl/sollicitatiecode>.

⁶ In de campagne is samengewerkt met BNR Nieuwsradio. Wekelijks was er aandacht voor vraagstukken die betrekking hebben op diversiteit op de arbeidsmarkt in het radio item ‘de ondernemersdesk inclusiviteit’, onderdeel van het programma BNR zakendoen. Ook zijn er podcasts en longreads gemaakt over ditzelfde onderwerp. Hierbij is ook aandacht besteed aan zwangerschapsdiscriminatie en beloningsdiscriminatie. De campagne is geëvalueerd en beoordeeld met een 7,1 door de doelgroep.

Een groot gedeelte van de loonkloof heeft ook te maken met de verschillende posities van mannen en vrouwen op de arbeidsmarkt. Zo werken in Nederland met name vrouwen vaak in (kleine) deeltijdbanen, wat ertoe leidt dat zij minder verdienen dan mannen, en minder doorgroeikansen hebben. Er zijn en worden verschillende maatregelen genomen die bijdragen aan het stimuleren van vrijwillige uitbreiding van uren door vrouwen. Reeds doorgevoerde andere maatregelen zijn onder meer de uitbreiding van het geboorteverlof voor partners⁷, investeringen in de kinderopvang, verlaging van de lasten op arbeid, de Wet flexibel werken en bewustwordingscampagnes. Verder kan ook de invoering van betaald ouderschapsverlof⁸ hieraan bijdragen. Tot slot is erop gewezen dat eind 2020 het eindrapport van de scenariostudie vormgeving kindvoorzieningen uit zou komen, met scenario's met verbeteringen in de kindvoorzieningen. Over de doorstroom van vrouwen naar hogere functies heeft de Sociaal Economische Raad (SER) in 2019 geadviseerd "Diversiteit in de top, tijd voor versnelling".⁹ In de Tweede Kamer zijn drie moties aanvaard die pleiten voor het overnemen van het SER advies. Het kabinet werkt daartoe momenteel aan wetgeving. Enerzijds legt deze wetgeving een quotum op aan raden van commissarissen van beurgenoteerde bedrijven. Anderzijds worden grote bedrijven verplicht passende en ambitieuze streefcijfers te formuleren voor top en subtop, moeten zij hierover transparant zijn en een plan van aanpak ontwikkelen hoe en wanneer ze de gestelde doelen willen bereiken. De SER ontwikkelt momenteel een infrastructuur waarmee dit gemonitord kan worden en die bedrijven ondersteunt.

Na het indienen van deze informatie op 18 november 2020 wordt de besluitvorming van het Comité van Ministers naar aanleiding van het rapport van het ECSR afgewacht.

⁷ Sinds 1 januari 2019 krijgen partners eenmaal het aantal werkuren per week aan geboorteverlof. Per 1 juli 2020 kunnen partners daarnaast maximaal 5 keer het aantal werkuren per week aanvullend geboorteverlof opnemen tegen een vergoeding van 70% van hun dagloon (en maximaal 70% van het maximumdagloon)

⁸ Beoogde datum van inwerkingtreding is 2 augustus 2022.

⁹ <https://www.ser.nl/nl/Publicaties/diversiteit-in-de-top>.

Verenigde Naties

Mensenrechtencomité

Zienswijze

D.Z. (2918/2016, 19 oktober 2020)

Verzoeker is in 2010 geboren in Nederland en staat in de Basisregistratie personen (BRP) geregistreerd onder de vermelding “nationaliteit onbekend”. Hij stelt dat zijn moeder is geboren in China, maar dat haar geboorte in China niet is geregistreerd in de burgerlijke stand. Daardoor heeft zij geen documenten die haar identiteit aantonen. Verzoekers moeder is in 2004 in Nederland aangekomen. Ze heeft toen aangifte gedaan van mensenhandel, maar nadat de politie niemand kon traceren die als verdachte zou kunnen worden aangemerkt, is de zaak gesloten. Verzoekers moeder heeft tevergeefs geprobeerd om documenten te verkrijgen om aan te tonen dat verzoeker staatloos is, zodat hij als staatloos kind aanspraak kan maken op de bijbehorende internationale rechten. Zij heeft in 2012 bij de gemeente Utrecht verzocht om de registratie van verzoeker te wijzigen in “staatloos”. Dit verzoek is afgewezen omdat zij niet met documenten kon aantonen dat verzoeker staatloos was en niet de Chinese nationaliteit had. In hoger beroep oordeelde Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (de Afdeling) dat het nationale of internationale recht geen regels bevatten over procedures voor het vaststellen van staatloosheid die de autoriteiten verplicht zijn te volgen en ook geen verplichting bevatten voor de autoriteiten om te onderzoeken of iemand staatloos is en de staatloosheid vervolgens zelf vast te stellen. De Afdeling overwoog verder dat personen geen aanspraak kunnen maken op de bescherming op grond van de verdragen inzake staatloosheid en de Nederlandse wetgeving die voortvloeit uit die verdragen zolang van personen zonder nationaliteit de staatloosheid niet wordt vastgesteld. Het gaat de rechtsvormende taak van de rechter echter te buiten om daarin te voorzien, aldus de Afdeling. In 2015 heeft verzoeker bij de gemeente Katwijk verzocht om erkenning van Nederlanderschap. Dit verzoek is afgewezen omdat zijn staatloosheid niet kon worden aangetoond. Zijn beroep en hoger beroep tegen deze afwijzing werden eveneens afgewezen.

Verzoeker klaagt dat zijn recht als minderjarige op het verwerven van een nationaliteit als bedoeld in artikel 24, lid 3, van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (IVBPR) is geschonden omdat hij

geen reële mogelijkheid heeft om een nationaliteit te verkrijgen. Dit is volgens verzoeker het gevolg van het nalaten van de staat om gevolg te geven aan artikel 24, lid 3, IVBPR in wetgeving over immigratie, burgerlijke status en nationaliteit. Verder klaagt verzoeker dat niet wordt voldaan aan de verplichting ervoor te zorgen dat alle kinderen, waaronder staatloze kinderen, alle rechten genieten die het IVBPR biedt en dat daardoor artikel 24 IVBPR, zowel op zichzelf als gelezen in samenhang met artikel 2, lid 2, IVBPR, wordt geschonden. De bescherming tegen statusloosheid is onvoldoende, omdat (i) er geen procedure is voor het vaststellen van staatloosheid en (ii) er geen andere maatregelen zijn voor het voorkomen en verminderen van statusloosheid bij kinderen. Ook klaagt verzoeker dat zijn recht op een effectief rechtsmiddel (artikel 2, lid 3, IVBPR) is geschonden, zoals de Afdeling volgens hem heeft erkend.

Het Comité overweegt dat artikel 24 IVBPR ieder kind recht geeft op speciale beschermingsmaatregelen vanwege zijn minderjarigheid en dat het uitgangspunt dat het belang van het kind een eerste overweging moet zijn in iedere beslissing die een kind raakt, een integraal onderdeel vormt van het recht van elk kind op beschermingsmaatregelen. Het Comité wijst erop dat staten verplicht zijn om alle passende maatregelen te nemen, zowel intern als in samenwerking met andere staten, om ervoor te zorgen dat elk kind een nationaliteit heeft wanneer het wordt geboren. Ook wijst het Comité op de UNHCR Guidelines nr. 4 bij het Verdrag tot beperking der staatloosheid 1961, waarin staat dat verdragsluitende staten moeten aanvaarden dat iemand geen onderdaan is van een bepaald land als de autoriteiten van dat land weigeren die persoon als onderdaan te erkennen via een expliciete verklaring of door niet te reageren op vragen van die persoon om zijn staatsburgerschap te bevestigen. Ook wijst het Comité erop dat in de Guidelines staat dat de bewijslast moet worden gedeeld door de verdragsluitende staten en het betreffende individu. Daarnaast wijst het Comité op haar oordelen naar aanleiding van de vierde en vijfde periodieke rapportage van het Koninkrijk over de naleving van het IVBPR wat betreft staatloosheid. Het Comité stelt vast dat de moeder van verzoeker meerdere keren tevergeefs contact heeft opgenomen met de Chinese autoriteiten met het verzoek te bevestigen of zij haar zoon als Chinese onderdaan beschouwen of niet. Daarnaast constateert het Comité dat de verzoeken van de moeder om de status van verzoeker in de BRP te wijzigen in “staatloos” zijn afgewezen op de grond dat zij zijn staatloosheid niet met documenten kon onderbouwen en dat de autoriteiten niet hadden aangegeven welke stappen

de moeder van verzoeker nog kon ondernemen om officiële documenten van de Chinese autoriteiten te verkrijgen over zijn status. Tot slot wijst het Comité erop dat de overheid in 2017 heeft erkend dat verzoeker op dit moment niet in staat is effectief gebruik te maken van zijn recht als minderjarige om een nationaliteit te verwerven. Het Comité concludeert dat op basis van die feiten artikel 24, lid 3, IVBPR, alleen en in samenhang met artikel 2, lid 3, IVBPR, zijn geschonden.

Beslissingen

O.T. (2782/2016, 13 maart 2020)

Verzoeker woont sinds 2001 in Nederland en was in het bezit van een asielvergunning van 1 juni 2001 tot 1 juni 2004. Op 26 juli 2016 heeft de IND besloten om aan verzoeker een verblijfsvergunning te verlenen met ingang van 27 juni 2016 tot 7 mei 2018. Het eerder opgelegde inreisverbod werd opgeheven.

Naar aanleiding van dit besluit van de IND, heeft de regering het Comité verzocht om de behandeling van de onderhavige klacht te beëindigen. Op 13 maart 2020 heeft het Comité besloten om de zaak te beëindigen omdat verzoeker een verblijfsvergunning heeft ontvangen en heeft ingestemd met de beëindiging.

| 29 |

B.P. en P.B. (2974/2017, 13 maart 2020)

In deze zaak beweren verzoekers (P. en B.), beiden in bezit van de Hongaarse nationaliteit, dat de regering hun rechten onder artikelen 2(3), 6, 7, 9, 17 en 26 van het IVBPR heeft geschonden. De zaak gaat in essentie over het vereiste van een vast woonadres om in aanmerking te kunnen komen voor sociale voorzieningen en een zorgverzekering. Verzoekers waren niet in staat om aan deze eis te voldoen, waardoor zij telkens in de problemen kwamen met hun sociale voorzieningen en zorgverzekering.

Verzoekers stellen dat zij sinds 2001 in Nederland verblijven. Alhoewel ze wel samenwonen, zijn zij geen partners. P. verzorgt namelijk B., die lichamelijk letsel heeft als gevolg van een incident in Amsterdam in 2014. Sinds 2015 hebben verzoekers meerdere keren sociale voorzieningen en huursubsidie aangevraagd bij zowel gemeente Amsterdam als gemeente Haarlem. De meerderheid van deze verzoeken werd afgewezen omdat verzoekers geen vast adres hadden, niet meewerkten met de autoriteiten, te laat verzoeken indienden of op grond van andere redenen. Op 27 juli 2015

werd een verzoek tot sociale voorzieningen (ad. 549 euro per maand) wel ingewilligd door de gemeente Haarlem. Verzoekers meenden echter dat dit bedrag te laag was vastgesteld, omdat de gemeente er onterecht van uit was gegaan dat zij partners waren. Om die reden deden verzoekers een aanvraag voor herziening, maar deze werd afgewezen. Vervolgens werd hun bezwaar bij de rechtbank tegen dit besluit niet-ontvankelijk verklaard en het beroep bij het gerechtshof ongegrond verklaard. De gemeente Amsterdam kende vanaf 9 maart 2017 aan P. wel sociale voorzieningen toe omdat zij dakloos was geworden, maar gaf na kennisgeving daarvan aan P. deze informatie ook door aan de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND). Verzoekers stellen dat na een onderzoek van de IND naar het verblijfsrecht van P., werd vastgesteld dat P. niet rechtmatig in Nederland verbleef. Zij was tweemaal uitgeschreven uit de Basisregistratie Personen (BRP) wegens haar verblijf van langer dan zes maanden in het buitenland. P.'s verzoek tot herbeoordeling werd door de IND niet-ontvankelijk verklaard, omdat dit verzoek buiten de gestelde termijnen was ingediend.

| 30 |

Verzoekers beweren dat de regering de verdragsverplichtingen heeft geschonden door geen sociale voorzieningen toe te kennen en door te verhinderen dat verzoekers een zorgverzekering konden afsluiten. Daarnaast stellen verzoekers dat er op meerdere momenten incomplete en incorrecte informatie is verschaft door de autoriteiten. Dit zou hebben geleid tot onterechte afwijzingen van hun verzoeken. Verder beweren verzoekers dat de procedures bij de rechtbanken onredelijk lang duurden. Op 26 december 2018 besluit het Comité de ontvankelijkheid separaat van de gronden van de zaak te behandelen.

Het Comité constateert dat verzoekers geen verplichting hebben om de nationale rechtsmiddelen uit te putten in het geval dat er geen vooruitzicht is dat deze rechtsmiddelen zullen slagen. Echter, verzoekers dienen wel 'due diligence' te betrachten om van de beschikbare rechtsmiddelen gebruik te maken. De omstandigheid dat er twijfel is over de effectiviteit van de rechtsmiddelen, ontslaat verzoekers niet van de verplichting om deze rechtsmiddelen aan te wenden. Wat betreft de registratie in de BRP hebben verzoekers geen juridische rechtsmiddelen ingezet. Ten aanzien van de aanvragen voor sociale voorzieningen, oordeelt het Comité dat verzoekers niet hebben uitgelegd waarom ze niet in staat waren om op tijd beroep aan te tekenen. Daarnaast stelt het Comité dat er geen informatie is die duidt op een definitieve beslissing op de inhoud van hun claims en hebben verzoekers niet uitgelegd waarom zij niet in een positie waren om een dergelijke

beslissing te vragen.

Op grond van bovenstaande overwegingen besluit het Comité dat verzoekers niet hebben kunnen uitleggen waarom de nationale rechtsmiddelen niet beschikbaar waren of niet zouden leiden tot een effectieve oplossing van het geschil. Hierdoor oordeelt het Comité dat verzoekers niet alle nationale rechtsmiddelen hebben uitgeput, waardoor wordt de klacht niet-ontvankelijk moet worden verklaard op grond van Artikel 5(2)(b) van het Facultatieve Protocol bij het IVBPR.

Tenuitvoerlegging eerdere zienswijzen

N.K. (2326/2013, 18 juli 2017)

In deze zienswijze heeft het Comité geoordeeld dat artikel 17 IVBPR was geschonden. Deze zaak betrof een minderjarige veroordeelde bij wie celmateriaal was afgenomen ten behoeve van het bepalen en verwerken van zijn DNA-profiel. De inbreuk die een dergelijke afname en opslag maakte op het recht op respect voor het privéleven was in de ogen van het Comité niet proportioneel, gelet op het gebrek aan een geïndividualiseerde en gemotiveerde beslissing ten aanzien van de maatregel, het gebrek aan een rechtsmiddel tegen de afname van celmateriaal, en gelet op de omstandigheid dat de minderjarigheid van betrokkene niet was meegewogen.

De regering heeft initieel op 3 april 2018 gereageerd op de zienswijze van het Comité, en daarin uiteengezet dat alle benodigde individuele maatregelen zijn genomen om de geconstateerde schending te remediëren.

Op 11 december 2020 heeft de regering het Comité verder geïnformeerd over te nemen en reeds genomen algemene maatregelen.

In de eerste plaats is een wetswijziging in voorbereiding waarin de door de Minister van Justitie en Veiligheid bij brief van 3 april 2018 aangekondigde wijzigingen van de Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden (Wet DNA-V) voor minderjarigen worden verwerkt. Deze wijzigingen behelzen dat de regeling voor verplichte afname van celmateriaal voor DNA-onderzoek zo wordt gewijzigd dat niet langer celmateriaal wordt afgenomen bij minderjarigen die zijn veroordeeld tot een taakstraf tot 40 uur (tot en met 39 uur), en dat de bewaartermijnen van biometrische, justitiële en strafvorderlijke gegevens van minderjarigen worden gehalveerd.

Ten tweede zijn er jurisprudentiële ontwikkelingen geweest. De regering heeft het Comité in dat kader gewezen op het arrest van de Hoge Raad van 7 april 2020 op een beroep in cassatie in het belang der wet.

In dit arrest heeft de Hoge Raad geoordeeld hoe met de in artikel 2, onder b, van de Wet DNA-V opgenomen uitzonderingsgrond waarin een bevel tot afname van celmateriaal achterwege dient te blijven, in relatie tot minderjarigen dient te worden omgegaan. Het betreft hier de uitzonderingsgrond dat het redelijkerwijs aannemelijk is dat het bepalen en verwerken van het DNA-profiel, gelet op de bijzondere omstandigheden waaronder het misdrijf is gepleegd, niet van betekenis zal kunnen zijn voor de voorkoming, opsporing, vervolging en berechting van strafbare feiten van de veroordeelde. De Hoge Raad heeft geoordeeld dat wanneer de rechter over deze uitzonderingsgrond moet oordelen, deze daarbij de minderjarigheid van de betrokkene als een dergelijke “bijzondere omstandigheid” moet betrekken.

Ten slotte heeft de regering het Comité erop gewezen dat het Openbaar Ministerie naar aanleiding van voornoemd arrest van de Hoge Raad, een intern beoordelingskader heeft vastgesteld voor de forensisch officieren, die oordelen over het al dan niet geven van een bevel op grond van de Wet DNA-V. Ingevolge dit beoordelingskader wegen de forensisch officieren, conform de uitspraak van de Hoge Raad, voor alle minderjarigen bij de bijzondere omstandigheden hun leeftijd mee. Officieren moeten daarbij beoordelen of een bevel evident disproportioneel zou zijn, en moeten bovendien recidivegevaar in samenhang met overige omstandigheden meewegen.

| 32 |

S.L. (2362/2014, 18 juli 2017)

Evenals in N.K. heeft het Comité in deze zienswijze geoordeeld dat de regering artikel 17 IVBPR heeft geschonden, door het afnemen en opslaan van een DNA-profiel van een minderjarige veroordeelde.

De regering heeft initieel op 3 april 2018 gereageerd op de zienswijze van het Comité, en daarin reeds uiteengezet dat het alle benodigde individuele maatregelen heeft genomen om de geconstateerde schending te remediëren. Op 11 december 2020 heeft de Staat het Comité verder geïnformeerd over te nemen en reeds genomen algemene maatregelen. Deze komen overeen met de maatregelen genoemd in het kader van N.K.

Comité voor de Uitbanning van Discriminatie van Vrouwen

Beslissing

[G.M.N.F. \(117-2017, 17 februari 2020\)](#)

Verzoekster bezit de Nederlandse nationaliteit en dient haar klacht in namens zichzelf, haar dochter (Nederlandse en Amerikaanse nationaliteit) en haar moeder (Nederlandse nationaliteit). Een jaar na de geboorte van de dochter scheidde verzoekster van haar man (de vader van de dochter). Verzoekster en de vader hadden gezamenlijk ouderlijk gezag, waarbij de dochter bij verzoekster woonde en de vader recht op omgang had. Op 5 september 2012 reisden verzoekster en dochter, met toestemming van de vader voor een tijdelijk verblijf, vanwege een noodgeval, naar Nederland. Verzoekster wilde om haar moverende redenen niet meer met haar dochter terugkeren naar de VS. De vader verzocht bij de rechtbank Den Haag om terugkeer van de dochter naar de VS op grond van het Haags Kinderontvoeringsverdrag (1980). Verzoekster weigerde echter de dochter te laten terugkeren en beriep zich daarbij op Artikel 13(b) Verdrag betreffende de burgerrechtelijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen. Op 25 juli 2013 oordeelde de rechtbank Den Haag dat de dochter moest terugkeren naar de VS. Het hoger beroep tegen deze uitspraak werd door gerechtshof Den Haag op 4 september 2013 afgewezen en het gerechtshof eiste dat de dochter binnen 72 uur terug zou keren naar de VS. Verzoekster vertrok echter met haar dochter naar een derde land om enkele weken later weer naar Nederland terug te keren. Op 22 april 2014 werd de dochter onder begeleiding van de politie en de Raad voor de Kinderbescherming naar Schiphol gebracht en aan vader overgedragen met het oog op een terugkeer naar de VS. Dit was conform de teruggeleidingsbeschikking. Tussen 2014 en 2017 heeft verzoekster meerdere keren geprobeerd haar dochter te laten terugkeren naar Nederland. Op 1 mei 2017 kwam het bericht dat de vader was overleden. De oom van de dochter van verzoekster (broer van de vader) kreeg van de rechter in de VS de tijdelijke voogdij toegewezen over de dochter.

Verzoekster klaagt bij het Comité dat de regering ongelijke en gender-bevooroordeelde beslissingen hebben genomen ten aanzien van haar en haar dochter. Bovendien zijn de belangen van de dochter als kind volgens verzoekster niet in overweging genomen en hebben de rechtbanken in

Nederland en de Raad voor de Kinderbescherming de volgens verzoekster vermeende duidelijke bewijzen van kinderhandel en seksuele uitbuiting van kinderen niet erkend. Door te eisen dat verzoekster Nederland zou verlaten, terwijl ze geen verblijfsvergunning meer had voor de VS, hebben de rechtbanken in Nederland geprobeerd verzoekster een thuis te ontnemen. Verder stelde verzoekster dat haar dochter geen recht op bescherming zou zijn toegekomen en dat zij zou zijn beperkt om in vrede te leven zonder huiselijk geweld. Verzoekster eiste dat de regering onmiddellijk bescherming zou bieden aan haar dochter en haar dochters terugkeer uit de VS zou verzekeren.

De regering was van oordeel dat de communicatie niet-ontvankelijk was op drie gronden. Ten eerste was de klacht gedeeltelijk ingediend namens de dochter zonder dat verzoekster toestemming daarvoor had verkregen van haar dochter. Ten tweede viel het door verzoekster nagestreefde resultaat, namelijk herstel van het contact met de dochter en terugkeer van de dochter naar Nederland, buiten de rechtsmacht van het Koninkrijk der Nederlanden. Hiervoor zou verzoekster rechtsmiddelen moeten aanwenden in de VS en niet in Nederland (en de VS is geen partij bij het Facultatief Protocol). Ten derde was de klacht van verzoekster volgens de regering ongegrond aangezien er geen discriminatie op grond van geslacht heeft plaatsgevonden. Als verzoekster een man was geweest, zou er geen verschil zijn geweest in de ondernomen actie.

Het Comité merkte op dat klager niet alle nationale rechtsmiddelen heeft aangewend om de vermeende discriminatie op grond van geslacht aan te vechten. Om die reden concludeert het Comité dat de onderhavige klacht niet-ontvankelijk was op grond van artikel 4 lid 1 van het Facultatief Protocol wegens niet-uitputten van de nationale rechtsmiddelen. Daarnaast overwoog het Comité dat het aan de nationale rechtbanken is om feiten en bewijs of de toepassing van het nationale recht in een concreet geval te beoordelen, tenzij kan worden vastgesteld dat deze beoordeling bevooroordeeld of duidelijk discriminerend was. Verzoekster heeft onvoldoende informatie verschafd om dit kenbaar te maken. Om die reden was de onderhavige klacht tevens niet-ontvankelijk op grond van artikel 4 lid 2 sub c van het Facultatief Protocol.

Overige ontwikkelingen

Raad van Europa¹⁰

Hervorming EVRM-systeem: evaluatie van het Interlakenproces

Tijdens de 130ste (video)ministeriële sessie van het Comité van Ministers (Athene, 4 november 2020) zijn de hervormingen van het EVRM-systeem gedurende het zogenoemde Interlakenproces (2010-2019) geëvalueerd. Deze bijeenkomst stond mede in het teken van het 70-jarig bestaan van het EVRM dat op 4 november 1950 te Rome tot stand kwam. In lijn met het rapport “Contribution of the CDDH to the evaluation provided for by the Interlaken Declaration” wordt geconcludeerd dat een algehele hervorming van het EVRM-systeem nu niet nodig is, maar dat de Raad van Europa als geheel verdere inspanningen moet leveren om ervoor te zorgen dat het systeem doeltreffend kan blijven reageren op de talrijke uitdagingen waarvoor Europa zich op het gebied van de mensenrechten gesteld ziet, onder meer door middel van een efficiënte reactie van het EHRM op aanhangige zaken. Lidstaten worden onder meer opgeroepen tot een effectieve uitvoering van het EVRM op nationaal niveau en tot snelle en effectieve naleving van EHRM-uitspraken, terwijl het Comité van Ministers zelf zich zal blijven inzetten voor verbetering van het toezicht op de naleving van EHRM-uitspraken. Voorts acht het Comité van Ministers passende erkenning van de status en het dienstverband van de rechters in het EHRM van belang, alsmede aanvullende waarborgen om hun onafhankelijkheid te bewaren, ook na afloop van hun ambtstermijn en zal in dat verband mogelijke verbeteringen bezien. Daarnaast zal het huidige systeem voor de selectie en verkiezing van de rechters vóór eind 2024 opnieuw worden geëvalueerd. Eerder, in 2018, verscheen al een rapport over het proces van selectie en verkiezing van de rechters.

| 37 |

Interstatelijke conflicten en repetitieve klachten

Gedurende het Interlakenproces was al eerder geconstateerd dat twee categorieën zaken een voortdurende uitdaging vormen voor het EVRM-systeem. Het gaat hierbij om zaken die voortvloeien uit interstatelijke conflicten en daardoor vaak zeer complex zijn, en om repetitieve zaken die vanwege de hoge aantallen het systeem belasten.

¹⁰ Stukken die betrekking hebben op onderstaande onderwerpen zijn te vinden op www.coe.int.

Dientengevolge zijn in het kader van het Stuurcomité Mensenrechten in 2020 werkzaamheden aangevangen gericht op het uitwerken van voorstellen voor een efficiëntere aanpak van klachten die voortvloeien uit interstatelijke conflicten (zoals aangegeven in de Verklaring van Kopenhagen van 2018) en werkzaamheden gericht op betere nationale implementatie van het EVRM, gebaseerd op het beginsel van subsidiariteit (opgenomen in de Verklaring van Brighton van 2012 en vervolgens expliciet vervat in Protocol 15 bij het EVRM) en gedeelde verantwoordelijkheid (zoals neergelegd in de Verklaring van Brussel van 2015). Protocol 15 dat in 2013 tot stand kwam, kan pas in werking treden als de laatste ratificatie (door Italië) een feit is.

Toetreding van de EU tot het EVRM

Na ruim zeven jaar zijn in 2020 de onderhandelingen over de toetreding van de EU tot het EVRM hervat. Het EU Hof van Justitie had in Advies 2/13 op 18 december 2014 geconcludeerd dat het in 2013 bereikte onderhandelingsresultaat niet verenigbaar was met het recht van de Europese Unie. Met inachtneming van de zorgen van het EU Hof is de inzet van de EU onverminderd gericht op toetreding zonder dat dit ten koste gaat van het adequate systeem van mensenrechtenbescherming zoals dat is ontwikkeld onder het EVRM. Hierbij wordt gestreefd naar gedegen juridische oplossingen voor de zorgen van het EU Hof die politiek haalbaar zijn voor alle partijen (Brussel en Straatsburg). In 2020 hebben er twee onderhandelingsronden (digitaal) plaatsgevonden. De onderhandelingen worden in 2021 voortgezet.

| 38 |

Europees Sociaal Handvest (ESH)/Collectieve klachtprocedure

Er zijn in 2020 geen nieuwe klachten tegen het Koninkrijk binnengekomen op grond van de collectieve klachtprocedure onder het Europees Sociaal Handvest voor behandeling bij het Europees Comité voor Sociale Rechten (ECSR). In de klacht van University Women of Europe (UWE) heeft het ECSR inmiddels zijn rapport uitgebracht, waar eerder in deze rapportage nader op is ingegaan.

Naar aanleiding van het in 2019 uitgebrachte “Report identifying good practices and making proposals with a view to improving the implementation of social rights in Europe” heeft het Comité van Ministers ten aanzien van de collectieve klachtprocedure onder meer besloten het ECSR te vragen:

- na te gaan hoe de follow-up rapportage in het kader van de collectieve klachtenprocedure kan worden vereenvoudigd;
- te bezien hoe er meer voorspelbaarheid kan worden gecreëerd met

- betrekking tot de ontvankelijkheid van klachten door meer duidelijkheid ten aanzien van de gehanteerde criteria te verschaffen;
- zich te beraden op mogelijke aanpassingen van de procedure voor collectieve klachten, met name door in dit verband meer belang te hechten aan het beginsel van hoor en wederhoor, door een intensievere dialoog met de partijen in de procedure en door een uitvoeriger motivering van zijn beslissingen, teneinde een grotere rechtszekerheid te bereiken;
  - ten volle gebruik te maken van de bestaande modaliteiten voor het ontvangen van alle informatie die nodig is voor het onderzoek van een collectieve klacht, met volledige inachtneming van het beginsel van hoor en wederhoor. In dit verband heeft het Comité van Ministers het Overheidscomité van het ESH gevraagd in samenspraak met het ECSR na te denken over de mogelijkheid van een gekwalificeerde ad hoc deskundige in procedures betreffende een collectieve klacht tegen een staat wanneer er op dat moment geen lid vanuit die staat zitting heeft in het ECSR.

Tot slot kan hier worden vermeld dat in 2020 het Comité van Ministers de door de regering voor het lidmaatschap van het ECSR voorgedragen kandidaat, dr. Miriam Kullmann, heeft gekozen voor de periode 2021 tot en met 2026.

Verenigde Naties

Evaluatie verdragscomités

De individuele klachten met betrekking tot de VN-verdragen worden behandeld door de verdragscomités. In 2014 is een resolutie van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (AVVN) aangenomen waarin de Secretaris-Generaal (SGVN) is gevraagd om binnen zes jaar te evalueren en te rapporteren over de status en het functioneren van de verdragscomités. Deze evaluatie ziet onder meer op institutionele aspecten, de werkwijzen van comités, de kwaliteit van hun leden en de kwaliteit van hun zienswijzen en aanbevelingen.

De SGVN heeft naar aanleiding van deze resolutie sinds 2014 een aantal rapporten ingediend over verbeteringen van het systeem. Veel lidstaten, waaronder het Koninkrijk, en andere stakeholders hebben input geleverd voor deze rapporten. In deze rapporten is onder meer aandacht voor de individuele klachtprocedures, waaronder de grote achterstanden die de comités hebben en het gebrek aan capaciteit om deze achterstanden weg te werken. Aanbevelingen in de rapporten van de SGVN omvatten onder meer de wens om een case management systeem te ontwikkelen waarbij partijen de voortgang van de individuele klachten kunnen monitoren. In 2020 heeft de SGVN twee covoorzitters aangesteld om consultaties te houden met alle stakeholders. In hun verklaring van september 2020 hebben de covoorzitters laten weten dat zij hun rapport met bevindingen hebben afgerond en een vervolproces wenselijk achten om het doel, namelijk het verbeteren van het functioneren van de comités, te behalen. De verwachting was dat de evaluatie in 2020 zou zijn afgerond, maar dit heeft, onder meer door COVID-19, vertraging opgelopen. Op dit moment is er nog geen nieuw tijdsplan bekend.

Kandidatuur Comité voor de Uitbanning van Discriminatie van Vrouwen

Op 9 november 2020 is Corinne Dettmeijer-Vermeulen gekozen als lid van het Comité voor de Uitbanning van Discriminatie van Vrouwen. Haar lidmaatschap is ingegaan op 1 januari 2021 en loopt tot 31 december 2024. Voor het eerst sinds op 31 december 2010 een einde kwam aan het lidmaatschap van prof. dr. Cees Flinterman van het Comité voor de Uitbanning van Discriminatie van Vrouwen, is er een kandidaat op voordracht van het Koninkrijk lid van één van de VN-verdragscomités.

Bijlagen:

overzichten en statistieken

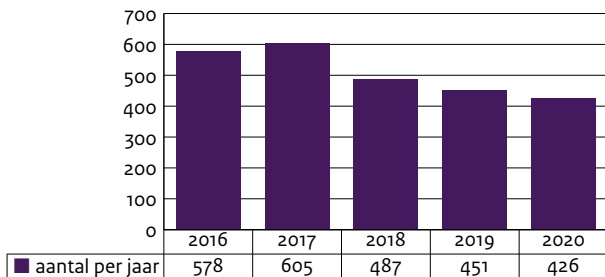
Bijlage I

Raad van Europa

Europees Hof voor de Rechten van de Mens¹¹

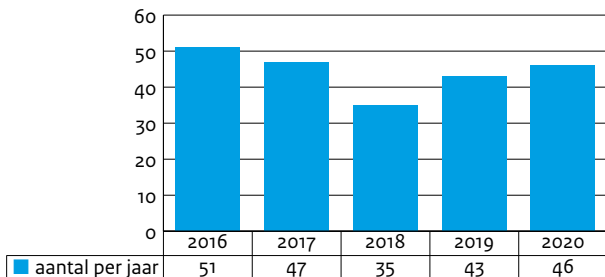
Statistieken¹²

Aanhangige zaken tegen het Koninkrijk

| 43 |

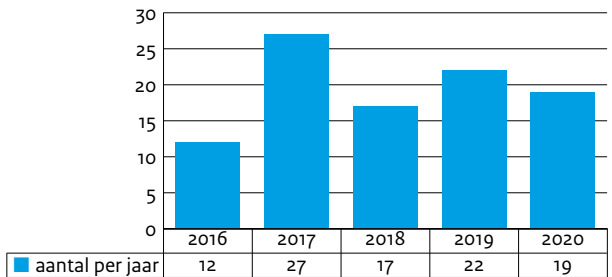
Bij het Koninkrijk in behandeling zijnde zaken

¹¹ Cijfermateriaal met betrekking tot alle lidstaten van de Raad van Europa is te vinden in de *Analysis of Statistics 2020* van de griffie van het EHRM, <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=reports&c>

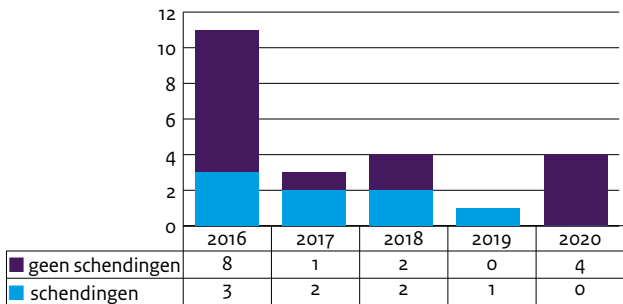
¹² De gegevens hebben betrekking op zaken tegen het Koninkrijk der Nederlanden.

Nieuwe aan het Koninkrijk gecommuniceerde zaken

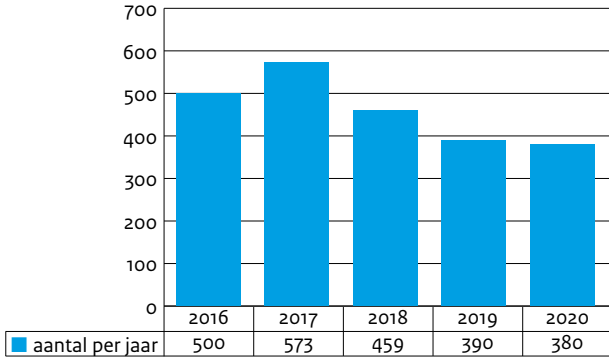

| 44 |

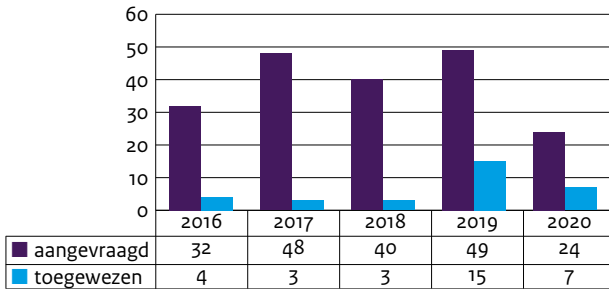
Uitspraken

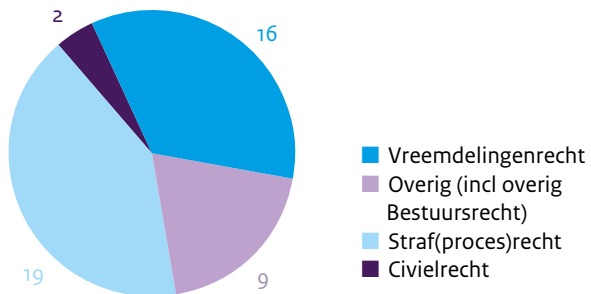
Ontvankelijkheidsbeslissingen en beslissingen tot schrapping van de rol

Voorlopige maatregelen (Procedureregel 39)

*Aanhangige zaken
per categorie op 31 december 2020*

Uitspraken en beslissingen¹³

Uitspraken

Zaaknaam	Zaaknummer	Datum
A.S.N. en T.K.M. ¹⁴	68377/17	25 februari 2020
S.S.G. e.a.	530/18	25 februari 2020
S.A.	49773/15	2 juni 2020
K.A.	3138/16	2 juni 2020
H.P.	25402/14	28 juli 2020

Beslissingen

Zaaknaam	Zaaknummer	Datum
Z.H.	45582/18	30 januari 2020
I.M.	42533/19	27 februari 2020 (*)
Z.N.	71676/14	28 mei 2020
R.B. and N.R.	45067/18	3 september 2020
F.O. e.a. v. Italy and the Netherlands	48125/19	15 oktober 2020
B.Y.C. en L.M.C.	7338/16	5 november 2020
A.A.	19109/20	26 november 2020 (*)

| 47 |

Beslissingen tegen derde landen

Zaaknaam	Zaaknummer	Datum
M.N. e.a. v. Belgium	3599/18	5 mei 2020

¹³ De hier genoemde zaken zijn samengevat in het hoofdstuk 'Raad van Europa'. De zaken met een (*) zijn *Single judge decisions* en daarom niet samengevat.

¹⁴ Het EHRM deed op 25 februari 2020 een gecombineerde uitspraak in de zaaknummers 68377/17 en 530/18.

Zaken tegen het Koninkrijk in behandeling op 31 december 2020

Zaaknaam	Zaaknummer	Artikel EVRM
A.A.	31007/20	art. 3
A.A.M.	64534/19	art. 8
A.H.L.	2445/17	art. 3
A.M.A.	23048/19	artt. 3, 5 en 6
A.N.J.	7320/20	art. 3
A.S.	48397/19	artt. 3 en 13
B.H. B.V.	3124/16	art. 8
B.J.	51027/19	artt. 3 en 13
C.D.A.	39371/20	art. 2, 8 en 14
C.H.P.	58403/17	artt. 1, 4, 6, 7 en 8
C.P.	65064/19	artt. 2 en 3
C.V.R.	64133/19	art. 3
E.G.E.	52053/18	artt. 2, 3 en 8
F.E.H.	73329/16	art. 5
F.G.Z.	69491/16	art. 5
F.J.	57264/18	artt. 6, 7, 9, 10 en 11 en art. 2 van Prot. 4
H.M.H.	71507/16	art. 6
Italmoda e.a.	16395/18	art. 7
J.d.J.G. B.V. e.a.	2800/16	art. 8
J.K.	19365/19	artt. 6, 10 en 11
J.S.	56440/15	art. 6
K.D. e.a.	52334/19	artt. 2, 3, 6 en 13
L.A.D.L.	58342/15	art. 6
M.B.	71008/16	art. 5
M.F.D.	61591/16	art. 6 en art. 4 van Prot. 7
M.J.	49259/18	artt. 3 en 13
M.M.	10982/15	art. 5
M.Ö.	45036/18	art. 2
M.T.	46595/19	art. 3
N.F.K.	39513/20	art. 8

Zaaknaam	Zaaknummer	Artikel EVRM
N.S.S.	45644/18	artt. 6 en 8
O.D.G.	63169/19	art. 3
P.I. B.V.	3205/16	art. 8
P.T.	50389/19	art. 3
R.H.S.N.	585/19	artt. 6 en 13
R.R.C.	21464/15	artt. 3 en 13
S.L.S. e.a.	19732/17	artt. 6 en 8
S.O.	49596/19	art. 3 en art. 4 Handvest grondrechten EU
S.W.O.C. B.V.	2799/16	art. 8
T.K.	298/15	art. 2
T.M. en S.Y.M.	33515/16	artt. 3, 8 en 14
V.A. e.a.	48062/19	art. 3 en art. 4 Handvest grondrechten EU
V.K.	2205/16	art. 6
W.R.	989/18	art. 6
X.	72631/17	art. 6
Y.F.C. e.a.	21325/19	artt. 3, 5 en 13 en art. 4 van Prot. 4

Zaken tegen andere landen in behandeling op 31 december 2020¹⁵

Zaaknaam	Zaaknummer	Artikel EVRM
S.A. e.a. en A. e.a. t. Rusland	25714/16 en 56328/18	artt. 2, 3 en 41
BBW t. UK en Centrum for Rattvisa t. Zweden	58170/13 en 35252/08	art. 8
K.J.B. e.a. t. Rusland	22515/14	artt. 5 en 10
H.F. en M.F. t. Frankrijk	24384/19	artt. 1 en 3 van Prot. 4
A.S. t. Denemarken	57467/15	art. 3
S-V e.a. t. Rusland	26302/10	artt. 2 en 3

¹⁵ In deze zaken heeft het Koninkrijk geïntervenieerd of het voornemen tot interventie te kennen gegeven.

Door Koninkrijk ingediende statenklacht

Zaaknaam	Zaaknummer	Artikel EVRM
Ukraine and The Netherlands t. Rusland	8019/16, 43800/14 en 28525/20	artt. 2, 3 en 13

Europees Comité voor Sociale Rechten

Beslissingen

Zaaknaam	Zaaknummer	Datum
UWE	134/2016	28 februari 2020

Comité van Ministers

EHRM-zaken onder toezicht op 31 december 2020

Zaaknaam	Zaaknummer	Datum uitspraak
J.C.M.	10511/10	26 april 2016
I.Ö.	69810/12	28 juni 2016
A.J.H.	30749/12	14 februari 2017
H. en K.	70286/14	2 mei 2017
F.C.	29593/17	9 oktober 2018
H.J.C.K.	23192/15	28 mei 2019

EHRM-zaken waarvan toezicht is beëindigd in 2020¹⁶

Zaaknaam	Zaaknummer	Datum afsluitende resolutie
F.C.	37617/10	4 juni 2020

¹⁶ Zaken waarbij een (*) is weergegeven zijn samengevat in het hoofdstuk 'Comité van Ministers'

Bijlage II

Verenigde Naties

Algemene gegevens¹⁷

In het jaar 2020 werden door de VN-Verdragscomités:

- vier nieuwe verzoekschriften ter kennis gebracht;
- in één zaak een zienswijze (*views*) vastgesteld, waarbij een schending werd geconstateerd;
- in drie zaken een beslissing genomen.

Mensenrechtencomité

Zienswijzen

Zaaknaam	Zaaknummer	Datum
D.Z.	2918/2016	28 december 2020

Beslissingen

Zaaknaam	Zaaknummer	Datum
O.T.	2782/2016	13 maart 2020
B.P. en P.B.	2974/2017	13 maart 2020

Zaken in behandeling op 31 december 2020

Zaaknaam	Zaaknummer	Artikel IVBPR
A.D.N.	2894/2016	art. 7
A.G.	3052/2017	artt. 2 en 8
D.J.	3256/2018	art. 14
D.K.	3768/2020	artt. 2, 7 en 8
G.F.S.	3650/2019	artt. 2, 10, 14, 15, 17, 25 en 26
G.R.M.J.	2958/2017	artt. 2, 14 en 25
G.V.B.	3720/2020	artt. 14 en 17
H.J.T.	3004/2017	art. 14
I.A.H.	3725/2020	art. 9
J.O.Z. en E.E.I.Z.	2796/2016	artt. 1, 2, 7, 9 en 24
J.S.	3210/2018	artt. 2, 4, 7, 9 en 10
R.E.I.	3015/2017	artt. 14, 15 en 26

¹⁷ De hieronder genoemde zienswijzen en beslissingen zijn samengevat in het hoofdstuk 'Verenigde Naties'.

Zaaknaam	Zaaknummer	Artikel IVBPR
S.E.H.	3236/2018	artt. 12 en 26
S.H. e.a.	3281/2018	artt. 2, 6, 7, 17, 19, 24 en 26
V.G.	3856/2020	artt. 2, 15 en 26
W.S.J.	3077/2017	artt. 2 en 26

Comité voor de Uitbanning van Discriminatie van Vrouwen

Beslissingen

Zaaknaam	Zaaknummer	Datum
G.M.N.F.	117/2017	17 februari 2020

Zaken in behandeling op 31 december 2020

Zaaknaam	Zaaknummer	Artikel CEDAW
S.V.	162/2020	art. 16

Comité tegen Foltering

In het jaar 2020 waren er geen zienswijzen en/of beslissingen.

Zaken in behandeling op 31 december 2020

Zaaknaam	Zaaknummer	Artikel CAT
D.B.	824/2017	art. 3
F.K.M.	954/2019	art. 3
J.T.	991/2020	art. 3
M.K.B.	1008/2020	art. 3
S.R.	834/2017	art. 3
T.S.	896/2018	art. 3

3russeMexicoStPetersburgPamamaraAnkaraRabatBelgradoRabatAtheneHarareNewYorkAntwerpenBuenosAiresBogotaKairoHarareLagosManagua
HamburgLagosColomboMexicoBratislavaLusakaBangkokSarajevoDamascusHoustonBonnAnkaraBrusselDarEsSalaamKobeSofiaKualaLom
VellingtonAlgiersAnkaraAbujaChicagoMuscatDakarStockholmKopenhagenCotonouBuenosAiresAddisAbebaLissabonParijsRabatDüsseldorfTok
mburgMontevideoChicagoBagdadPortOfSpainBoekarestLuxemburgDakarHoustonAlmatyDubaiRomeBamakoBelgradoHamburgRomeDarEs
nSofiaDubaiColomboRabatAtheneDublinSydneyKobeBogotáPraagOuagadougouAlgiersKingstonStPetersburgAmmanMilaanMexicoTeheranA
abiFrankfurtAmMainBelgradoTorontoAddisAbebaAnkaraSarajevoPortOfSpainAiresStockholmAmsterdamAbebaTripoliLaPazKairoManaguaBa
osAngelsKievAnkaraColomboWarschauRomeBernKingstonLissabonBoedapestBoedapestNewYorkMaputoColomboNewYorkRiyadBamakoTe
lingtonMontevideoLaPazPraagDubaiWenenCotonouBerlijnLaPazDüsseldorfKampalaTeheranSeoelMontevideoBrasiliaPretoriaAnkaraBomayS
rontoRomeZagrebWashingtonAmmanAtheneLaPazMoskouAlgiersAbidjanParamariboMaputoManillaKinshasaBarcelonaCaracasManaguaBar
LusakaAntwerpenSaoPauloBagdadLaPazParijsTorontoBrusselBerlijnPekingMontevideoAbuDhabiTelAvivLondenIstanboelAlmatyBangkokHels
nJoséParamariboAnkaraSaoPauloPretoriaBangkokMilaanBamakoHoustonHarareBrasiliaKairoSarajevoBratislavaWindhoekZagrebBrusselRi
yskouAlmatyMaputoKarachiVancouverSantiagoDeChileTunisManaguaTeheranCotonouTokioTunisHelsinkiBoekarestHamburgKopenhagenSt
WellingtonMelbourneKopenhagenRabatBerlijnAntwerpenSanJoséRomeLuxemburgSofiaHoustonRiyadDüsseldorfAmmanAccraPraagKarachiK
rajevoAlgiersAnkaraLondenBamakoJakartaParamariboOttawaMontrealAlgiersMuscatWindhoekRiyadLuandaMadridVaticaanstadWarschauBa
VancouverAntwerpenDakarDarEsSalaamDubaiTripoliMaputoDublinBrusselSanJoséTelAvivMilaanBoedapestLusakaFrankfurtAmMainMelbo
nchenAtheneDüsseldorfKampalaCanberraBamakoIslamabadSofiaLissabonBangkokRomeChicagoAlgiersRiyadhYaoundéRiyadhMuscatKamp
isMadridBelgradoBelgradoSarajevoPraagKaapstadMelbourneLaPazTunisMoskouLosAngelesNewDelhiAddisAbebaAntwerpenBrusselWashingt
ikaWenenHongKongBogotáLuandaRabatTokioWellingtonTokioMoskouAlmatyMilaanHamburgTelAvivMontevideoMaputoAlgiersMilaanMog
VancouverAnkaraBarcelonaPraagColomboWarschauMadridPretoriaBonnAtheneIstanboelWashingtonWellingtonKhartoumBonnLusakaDubl
ghaiWenenJakartaStockholmSanJoséManaguaNewYorkKhartoumAddisAbebaBagdadBrasiliaBelgradoMuscatLuandaSantiagoDeChileLusaka
yRabatBomayOttawaBratislavaBagdadHavannaBerlijnHongKongMilaanCanberraHamburgNairobiPraagIslamabadAbuDhabiQuito
WashingtonDubaiRomeJakartaLimaLondenStockholmMoskouNewYorkAddisAbebaNewYorkSingaporeSeoelHongKongFrankfurtAmMainKarac
islavaLosAngelesBoekarestAtheneSingaporeAnkaraBratislavaTunisLuxemburgZagrebMontrealSofiaSydneySantiagoDeChileLondenDüsseldorf
NewYorkBrusselJakartaKarachiLuxemburgNairobiDarEsSalaamAntwerpenAddisAbebaRabatSantiagoDeChileHamburgKobeYaoundéAddisAbe
dridBangkokDüsseldorfTelAvivParijsSeoelParamariboCotonouLaPazHelsinkiPortOfSpainParijsKievBarcelonaAccraZagrebRiyadLosAngelesMila
resSalaamOsloLuandaNewYorkKhartoumBoedapestAbuDhabiHamburgSaoPauloMexicoManillaBangkokMünchenBuenosAiresSarajevoAnkara
ersburgShanghaiBagdadJakartaKualaLoempoeTunisOsloBratislavaMontrealDhakaKigaliTelAvivIstanboelHongKongChicagoIslamabadKing
amasusTunisBogotáKopenhagenWenenCaracasBernKeoalaLoempoeTokioDublinAlmatyNewDelhiAtheneRiyadPortOfSpainShanghaiRiy
artoemZagrebSofiaLagosKobeDublinQuitoLondenPretoriaAlmatyKarachiAnkaraTokioHavannaBonnBerlijnBuenosAiresLagosShanghaiKopen
3agdadHongKongAlmatyMuscatAbuDhabiWenenSanJoséKoweitWenenKievParijsBuenosAiresMadridKoweitHarareParijsMoskouPretoriaTri
dridDamascusPraagKobeKualaLoempoeKaapstadLuandaKievLusakaDarEsSalaamMelbourneZagrebParijsHoustonWindhoekParamariboBa
3onnonCotonouOttawaJakartaMuscatColomboManillaOsloNairobiDubaiSaoPauloPretoriaMaputoAmmanBagdadNewDelhiLimaLaPazQuitoBo
amakoHamburgAlgiersLuandaKingstonRiyadMoskouLagosManaguaAiresManillaLimaMelbourneMexicoColomboCanberraAbuDhabi
rmeWenenDarEsSalaamBrasiliaKoweitParijsJakartaIstanboelTeheranKhartoumAbujaParijsStockholmTorontoNewDelhiQuitoSeoelBangkokW
PazPamamaraBoekarestSarajevoKualaLoempoeBoekarestKingstonAlgiersStockholmLosAngelesDubaiSingaporeAnkaraAmmanCanberraE
ParijsLaPazWenenAccraVaticaanstadPortOfSpainHoustonPretoriaLaPazIstanboelBoedapestHamburgVancouverDhakaDubaiBangkokAnkaraA
KhartoumDubaiKobeBrusselMexicoStPetersburgParamariboAnkaraRabatBelgradoRabatAtheneHarareNewYorkAntwerpenBuenosAiresBogotaKairo
LagosManaguaQuitoHamburgLagosColomboMexicoBratislavaLusakaBangkokSarajevoDamascusHoustonBonnAnkaraBrusselDarEsSalaam
yfiakKualaLoempoeWellingtonAlgiersAnkaraAbujaChicagoMuscatDakarStockholmKopenhagenCotonouBuenosAiresAddisAbebaLissabonPari
DüsseldorfTokioLuxemburgMontevideoChicagoBagdadPortOfSpainBoekarestLuxemburgDakarHoustonAlmatyDubaiRomeBamakoBelgrado
rgRomeDarEsSalaamSofiaDubaiColomboRabatAtheneDublinSydneyKobeBogotáPraagOuagadougouAlgiersKingstonStPetersburgAmmanM
xicoTeheranAbuDhabiFrankfurtAmMainBelgradoTorontoAddisAbebaAnkaraSarajevoPortOfSpainAiresStockholmAmsterdamAbebaTripoliLa
riroManaguaBagdadLosAngelesKievAnkaraColomboWarschauRomeBernKingstonLissabonBoedapestBoedapestNewYorkMaputoColomboNe
iyadBamakoTelAvivKingstonMontevideoLaPazPraagDubaiWenenCotonouBerlijnLaPazDüsseldorfKampalaTeheranSeoelMontevideoBrasiliaP
AnkaraBomaySofiaTorontoRomeZagrebWashingtonAmmanAtheneLaPazMoskouAlgiersAbidjanParamariboMaputoManillaKinshasaBarcelona
asManaguaBarcelonaLusakaAntwerpenSaoPauloBagdadLaPazParijsTorontoBrusselBerlijnPekingMontevideoAbuDhabiTelAvivLondenIstanboel
yBangkokHelsinkiSanJoséParamariboAnkaraSaoPauloPortoriaBangkokMilaanBamakoHoustonHarareBrasiliaKairoSarajevoBratislavaWind
ZagrebBrusselRiyadMoskouAlmatyMaputoKarachiVancouverSantiagoDeChileTunisManaguaTeheranCotonouTokioTunisHelsinkiBoekarestHam
openhagenStockholmWellingtonMelbourneKopenhagenRabatBerlijnAntwerpenSanJoséRomeLuxemburgSofiaHoustonRiyadDüsseldorfAmman
PraagKarachiKairoSarajevoAlgiersAnkaraLondenBamakoJakartaParamariboOttawaMontrealAlgiersMuscatWindhoekRiyadLuandaMadridVat
stadWarschauBrasiliaVancouverAntwerpenDakarDarEsSalaamDubaiTripoliMaputoDublinBrusselSanJoséTelAvivMilaanBoedapestLusakaFrank
nMainMelbourneMünchenAtheneDüsseldorfKampalaCanberraBamakoIslamabadSofiaLissabonBangkokRomeChicagoAlgiersRiyadhYaoundéR
MuscatKampalaParijsMadridBelgradoBelgradoSarajevoPraagKaapstadMelbourneLaPazTunisMoskouLosAngelesNewDelhiAddisAbebaAntwer
sselWashingtonLusakaWenenHongKongBogotáLuandaRabatTokioWellingtonTokioMoskouAlmatyMilaanHamburgTelAvivMontevideoMap
rsMilaanMontevideoVancouverAnkaraBarcelonaPraagColomboWarschauMadridPretoriaBonnAtheneIstanboelWashingtonWellingtonKhartoe
LusakaDublinShanghaiWenenJakartaStockholmSanJoséManaguaNewYorkKhartoumAddisAbebaBagdadBrasiliaBelgradoMuscatLuandaSant
eChileLusakaBomayRabatBomayOttawaBratislavaBagdadHavannaBerlijnHongKongMilaanCanberraHamburgNairobiPraagIslamab
uDhabiQuitoTripoliWashingtonDubaiRomeJakartaLimaLondenStockholmMoskouNewYorkAddisAbebaNewYorkSingaporeSeoelHongKongFra
AmMainKarachiBratislavaLosAngelesBoekarestAtheneSingaporeAnkaraBratislavaTunisLuxemburgZagrebMontrealSofiaSydneySantiagoDeCh
nDüsseldorfAtheneNewYorkBrusselJakartaKarachiLuxemburgNairobiDarEsSalaamAntwerpenAddisAbebaRabatSantiagoDeChileHamburgK
undéAddisAbebaMadridBangkokDüsseldorfTelAvivParijsSeoelParamariboCotonouLaPazHelsinkiPortOfSpainParijsKievBarcelonaAccraZagreb
LosAngelesMilaanDarEsSalaamOsloLuandaNewYorkKhartoumBoedapestAbuDhabiHamburgSaoPauloMexicoManillaBangkokMünchenBuen
SarajevoAnkaraStPetersburgShanghaiBagdadJakartaKualaLoempoeTunisOsloBratislavaMontrealDhakaKigaliTelAvivIstanboelHongKongCh
IslamabadKingstonDamascusTunisBogotáKopenhagenWenenCaracasBernKeoalaLoempoeTokioDublinAlmatyNewDelhiAtheneRiyadPortOfSp
onnShanghaiRiyadKhartoumZagrebSofiaLagosKobeDublinQuitoLondenPretoriaAlmatyKarachiAnkaraTokioHavannaBonnBerlijnBuenosAires
hanghaiKopenhagenBagdadHongKongAlmatyMuscatAbuDhabiWenenSanJoséKoweitWenenKievParijsBuenosAiresMadridKoweitHarareP
skouPretoriaTripoliMadridDamascusPraagKobeKualaLoempoeKaapstadLuandaKievLusakaDarEsSalaamMelbourneZagrebParijsHoustonW
kParamariboBamakoBonnCotonouOttawaJakartaMuscatColomboManillaOsloNairobiDubaiSaoPauloPretoriaMaputoAmmanBagdadNewDe
LaPazQuitoBogotáBamakoHamburgAlgiersLuandaKingstonRiyadMoskouLagosManaguaBuenosAiresManillaLimaMelbourneMexicoColomb
erraAbuDhabiMelbourneWenenDarEsSalaamBrasiliaKoweitParijsJakartaIstanboelTeheranKhartoumAbujaParijsStockholmTorontoNewDelhi
SeoelBangkokWenenLaPazParamariboBoekarestSarajevoKualaLoempoeBoekarestKingstonAlgiersStockholmLosAngelesDubaiSingaporeAn
manCanberraBogotáParijsLaPazWenenAccraVaticaanstadPortOfSpainHoustonPretoriaLaPazIstanboelBoedapestHamburgVancouverDhakaDu
ngkokAnkaraAlgiersKhartoumDubaiKobeBrusselMexicoStPetersburgParamariboAnkaraRabatBelgradoRabatAtheneHarareNewYorkAntwerpe
rosBogotáKairoHarareLagosManaguaQuitoHamburgLagosColomboMexicoBratislavaLusakaBangkokSarajevoDamascusHoustonBonnAnkara
DarEsSalaamKobeSofiaKualaLoempoeWellingtonAlgiersAnkaraAbujaChicagoMuscatDakarStockholmKopenhagenCotonouBuenosAiresAd
eLissabonParijsRabatDüsseldorfTokioLuxemburgMontevideoChicagoBagdadPortOfSpainBoekarestLuxemburgDakarHoustonAlmatyDubaiRo
amakoBelgradoHamburgRomeDarEsSalaamSofiaDubaiColomboRabatAtheneDublinSydneyKobeBogotáPraagOuagadougouAlgiersKingston
sburgAmmanMilaanMexicoTeheranAbuDhabiFrankfurtAmMainBelgradoTorontoAddisAbebaAnkaraSarajevoPortOfSpainAiresStockholmAmst
AbebaTripoliLaPazKairoManaguaBagdadLosAngelesKievAnkaraColomboWarschauRomeBernKingstonLissabonBoedapestBoedapestNewYork
oColomboNewYorkRiyadBamakoTelAvivKingstonMontevideoLaPazPraagDubaiWenenCotonouBerlijnLaPazDüsseldorfKampalaTeheranSeoel
videoBrasiliaPretoriaAnkaraBomaySofiaTorontoRomeZagrebWashingtonAmmanAtheneLaPazMoskouAlgiersAbidjanParamariboMaputoMan
shasaBarcelonaCaracasManaguaBarcelonaLusakaAntwerpenSaoPauloBagdadLaPazParijsTorontoBrusselBerlijnPekingMontevideoAbuDhabi
LondenIstanboelAlmatyBangkokHelsinkiSanJoséParamariboAnkaraSaoPauloPretoriaBangkokMilaanBamakoHoustonHarareBrasiliaKairoSar
3ratislavaWindhoekZagrebBrusselRiyadMoskouAlmatyMaputoKarachiVancouverSantiagoDeChileTunisManaguaTeheranCotonouTokioTunis
BoekarestHamburgKopenhagenStockholmWellingtonMelbourneKopenhagenRabatBerlijnAntwerpenSanJoséRomeLuxemburgSofiaHoustonRi

Deze brochure is een uitgave van:
Het ministerie van Buitenlandse Zaken
Postbus 20061 | 2500 EB Den Haag
www.rijksoverheid.nl
© Buitenlandse Zaken | april 2021

17BUZ111759 | N